

บทที่ ๒

การเกิดขึ้นของสัญญาประกันชีวิต

การเกิดขึ้นของสัญญาประกันชีวิต ต้องอาศัยหลัก เกณฑ์ของกฎหมาย เกี่ยวกับสัญญาทั่วไป และเกี่ยวกับการประกันภัยประกอบกันซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นหลัก เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันชีวิต สำหรับหลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาทั่วไปนั้น จะนำมากล่าวถึง เฉพาะในส่วนที่ต้องนำมาปรับใช้เท่านั้น

๒.๑ การเกิดขึ้นของสัญญาทั่วไป

เสด็จในกรมหลวงราชบุรีฯ ทรงอธิบายไว้ว่า "สัญญานั้นแปลว่า ความยินยอมทั้งสองฝ่าย ฤ่มากกว่าสองฝ่ายในการที่จะทำ ฤาละเว้นทำอย่างใดอย่างหนึ่ง" ^๑

ท่านศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของสัญญาว่า บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปแสดงต่อกันและกัน และสอดคล้องต้องกันหรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สัญญาได้แก่ ความตกลงระหว่างคู่สัญญาที่ จะก่อให้เกิดหนี้ระหว่างกันดังนั้น สัญญาจะเกิดขึ้นต้องมี

๑. บุคคลอย่างน้อยสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้เสนอและฝ่ายผู้สนอง
๒. ผู้เสนอและผู้สนองต่างแสดงเจตนาถึงกันและกัน

นอกจากนี้สัญญาจะสมบูรณ์ได้นั้นจะต้อง เข้าลักษณะความสมบูรณ์ของนิติกรรมโดยทั่วไปอีกด้วยคือ ^๒

^๑ จิตติ ดิงศรีหิย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๒ ว่าด้วยมูลแห่งหนี้

(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๔.

^๒ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายแพ่งลักษณะมูลหนี้หนึ่ง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๓๑-๒๓๒.

๑. ผู้กระทำได้มีความสามารถตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๖ บัญญัติว่า "การใดมิได้เป็นไปตามบทบังคับอันว่าด้วยความสามารถของบุคคล การนั้นท่านว่าเป็นโมฆียะกรรม" ความสามารถของบุคคลตามกฎหมายมี ๔ ประเภท คือ^๑

๑.๑ ความสามารถถือสิทธิ ได้แก่ความสามารถของบุคคลที่จะเป็นเจ้าของสิทธิได้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้ในมาตรา ๑๔

๑.๒ ความสามารถในการใช้สิทธิ ได้แก่ความสามารถที่จะใช้สิทธิทำนิติกรรมอันจะมีผลผูกพันตนได้ โดยปกติได้แก่บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และตามกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔ บัญญัติให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ และมาตรา ๒๐ ซึ่งบัญญัติให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว

๑.๓ ความสามารถที่จะรับผิดชอบในการทำละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในมาตรา ๒๔๔ และมาตรา ๒๓๐ ซึ่งโดยผลของทั้งสองมาตราดังกล่าว แม้ผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตทำละเมิดก็ยังคงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

๑.๔ ความสามารถพิเศษ ได้แก่ความสามารถใช้สิทธิที่จะทำนิติกรรมบางนิติกรรมที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น ความสามารถในการทำนิติกรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๔ กำหนดว่าผู้เยาว์อาจทำนิติกรรมได้เมื่อมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์

๒. ไม่มีความบกพร่องในการแสดงเจตนา

การแสดงเจตนา หมายความว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ความตั้งใจเจตนาของบุคคลปรากฏออกมาจากในใจ^๒ การแสดงเจตนาเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม เพราะ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔-๔๐.

^๒ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๔๒๐), หน้า ๔๕.

การทำนิตกรรมนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๒ บัญญัติว่า "อันว่านิตกรรมนั้น ได้แก่ การใดๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ" คำว่า "ด้วยใจสมัคร" ก็คือ ด้วยมีเจตนา ความสมัครใจนั่นเอง^๑ การแสดงเจตนาที่จะทำให้นิติกรรมมีผลบังคับสมบูรณ์นั้นต้องไม่มีความบกพร่อง ในการแสดงเจตนา หรือเจตนา นั้นต้องไม่เสื่อมเสีย

สาเหตุสำคัญที่จะทำให้เกิดความบกพร่องในการแสดงเจตนามีอยู่ ๓ ประการ คือ เรื่องสำคัญผิด เรื่องกลฉ้อฉล และเรื่องการข่มขู่

ความสำคัญผิด เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การแสดงเจตนาเสื่อมเสีย เพราะมิใช่ เจตนาอันแท้จริงความสำคัญผิดนั้น บัญญัติบางท่านเรียกว่าความผิดพลาด บางท่านก็ว่าเป็นการสำคัญ ว่าเป็นจริงในสิ่งที่เท็จสำคัญว่าเท็จในสิ่งที่ เป็นจริง หรือการเชื่อไม่ตรงต่อความจริง^๒ ความสำคัญผิด จะกระทบถึงความสมบูรณ์ของเจตนา ต่อเมื่อเป็นความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม หรือในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินซึ่งโดยปกติถือกันว่าเป็นข้อสำคัญ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔, ๑๒๐)

กลฉ้อฉล กลฉ้อฉล คือ การแสดงข้อความอย่างใดให้ผิดต่อความจริง เพื่อ ลวงให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนา^๓ กลฉ้อฉลที่จะทำให้การแสดงเจตนาเสื่อมเสีย นั้นต้อง เป็นกลฉ้อฉล ที่ถึงขนาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๒ ซึ่งบัญญัติว่า "การใดอันจะเป็นโมฆียกรรม เพราะกลฉ้อฉลนั้นต่อเมื่อถึงขนาด ซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลเช่นนั้น การอันนั้นก็คงจะมีได้ทำขึ้นเลย" ส่วน เพียงไรจึงจะถึงขนาดนั้น ต้องพิจารณาตามพฤติการณ์เป็น เรื่องๆ ไป (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔)

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^๒ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๓๔.

^๓ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, หน้า ๑๐๓.

ข่มขู่ การข่มขู่ที่จะทำให้เจตนาเสื่อมเสียนั้นต้อง เป็นอันถึงขนาดที่จะจูงใจ

ผู้ถูกข่มขู่ให้มีมูลต้องกลัวจะเกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลแห่งตนหรือแก่ทรัพย์สินของตน เป็นภัยอันใกล้จะถึงและอย่างน้อยร้ายแรงเท่ากับที่จะพึงกลัวต่อการอันเขากรรโทษกเอา นั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๖) ส่วนภัยอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นภัยอันร้ายแรงที่จะพึงกลัวนั้น ต้องพิจารณาพฤติการณ์ต่างๆ เป็นเรื่องๆ ไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๒๕

๓. ทำถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๕ บัญญัติว่า "การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่มีกฎหมายบังคับไว้ การนั้นท่านว่าเป็นโมฆะ" แบบตามมาตรา ๑๑๕ นี้เป็นองค์สมบูรณ์แห่งนิติกรรมถ้าไม่ทำตามให้ถูกต้อง ผลถึงแก่เป็นโมฆะ กล่าวคือ กฎหมายจะไม่ยอมรับบังคับบัญชาให้

การกำหนดว่า "แบบ" ต้องทำอย่างไร เพื่อให้นิติกรรมสมบูรณ์นั้นมิใช่ว่าจะกำหนดกันขึ้นเองได้ เพราะแบบเป็นหลักชัดเจน เจตนา เมื่อกฎหมายรับรองความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา ข้อขัดข้องมืออย่างใดจะต้องได้ปรากฏกำหนดได้ชัดเจน ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดแบบไว้ก็กิจการใดๆ ย่อมทำสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยลำพังแต่อาศัยการแสดงเจตนา กล่าวคือ ในเรื่องที่ไม่มีการกำหนดให้ทำตามแบบไว้เพียงแต่แสดงเจตนาทำนิติกรรมด้วยวาจาก็สมบูรณ์ ^๒

"แบบ" ต่างๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยทั่วไปพอจะแยกได้ เป็น ๔ จำพวกคือ ^๓

๑. ต้องทำนิติกรรมเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือจดทะเบียนกิจการที่ทำเป็นหนังสือนั้นไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ วิธีการนี้ เป็นแบบที่กำหนดไว้สำหรับนิติกรรมและกิจการ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕๖ วรรค ๑, ๔๒๕ เป็นต้น .

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๑-๑๖๗.

๒. ต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เช่น การจดทะเบียนหุ้นส่วนสามัญ และหุ้นส่วนจำกัด (มาตรา ๑๐๖๔, ๑๐๗๔)

๓. ต้องทำหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ต้องจดทะเบียน เช่น เรื่อง คัดค้านตัวแลกเงิน ตามมาตรา ๕๖๐ ถึง ๕๖๒ เป็นต้น

๔. ต้องทำเป็นหนังสือ แต่ทำกันเองได้ ไม่ต้องทำต่อเจ้าหน้าที่หรือจดทะเบียน เช่น ในมาตรา ๓๐๖, ๔๗๒ เป็นต้น

๕. วัตถุประสงค์ของสัญญาย่อมไม่เป็นอันพันวิสัยไม่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

วัตถุประสงค์ คือ ประโยชน์สุดท้ายที่ผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรมปรารถนา มุ่งประสงค์ไว้จะทำให้เกิดให้มีขึ้นเป็นไปอย่างไรโดยอาศัยนิติกรรมนั้น เป็นประโยชน์ผลสุดท้ายที่นิติกรรม นั้นจะพึงอำนวยให้^๑

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้วางหลักชัดเจนว่าไม่ยอมรับบังคับตาม เจตนาที่แสดงออกโดยมีวัตถุประสงค์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือพันวิสัย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้ในมาตรา ๑๑๓, ๑๑๔

๒.๒ การเกิดขึ้นของสัญญาประกันชีวิต

การเกิดขึ้นของสัญญาประกันชีวิตต้องอาศัยหลักเกณฑ์การเกิดขึ้นของสัญญาทั่วไป คือ ต้องมีบุคคลสองฝ่ายได้แก่ ฝ่ายผู้เสนอและฝ่ายผู้สนอง และผู้เสนอกับผู้สนองต้องแสดงเจตนาถึง กันและกัน ฉะนั้น ก่อนอื่นจึงควรทราบว่าใครบ้างที่อาจเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิตซึ่งจะเป็นผู้ทำ คำเสนอ-คำสนอง

๒.๒.๑ คู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิต

ในการทำสัญญาประกันชีวิต จะมีบุคคลต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้รับประกันภัย ผู้ขอเอาประกันภัย (applicant) ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ซึ่งควรพิจารณา

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

ต่อไปว่าบุคคลต่างๆ เหล่านี้ใครบ้างที่เป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิต

ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในตอนต้นว่า "สัญญา" ได้แก่นิติกรรมหลายฝ่าย หรือตั้งแต่สองคนขึ้นไปแสดงเจตนาต่อกันและกัน และสอดคล้องต้องกันจึงเห็นได้ชัด เจนว่า "สัญญา" ต้องมีบุคคลอย่างน้อยตั้งแต่สองคนหรือสองฝ่าย เป็นคู่สัญญา ซึ่งสัญญาประกันชีวิตก็ต้องมีคู่สัญญาตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปคือ

๑. ผู้รับประกันภัย ซึ่งหมายถึง บุคคลที่ตกลงจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในเหตุที่ได้รับเสี่ยงภัยไว้ในสัญญา อันได้แก่การรับเสี่ยงภัยในการมรณะหรือการทรงชีพของบุคคล
๒. ผู้เอาประกันภัย ในส่วนของผู้เอาประกันภัยนี้ ต้องพิจารณาบุคคล ๒ คน คือผู้เอาประกันภัยและผู้ขอเอาประกันภัย (applicant) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในสัญญาประกันชีวิต ต้องเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันภัย แก่ผู้รับประกันภัย ดังนั้นในกรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัยได้ยื่นคำขอทำสัญญาประกันชีวิตตนเองต่อผู้รับประกันภัย ผู้ยื่นคำขอประกันภัยจะกลายมาเป็นผู้เอาประกันภัย และเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิตต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัย ได้ยื่นคำขอทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นต่อผู้รับประกันภัย กรณีเช่นนี้แต่เดิมในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาได้แยกความแตกต่างไว้ว่า ถ้าเป็นกรณีที่ถือเอาชีวิตบุคคลใดเป็นวัตถุประสงค์ของการประกันชีวิต แล้วเรียกบุคคลนั้นว่า Insured ส่วนผู้ขอเอาประกันภัยบุคคลอื่นนั้นเรียกว่า Assured^๑ แต่ในปัจจุบันการแยกความหมายเช่นนี้ ไม่ได้รับการยอมรับ โดยทั่วไป เพราะมีการพิจารณาถ้อยคำทั้งสองคำดังกล่าวแล้วเห็นกันว่ามีความหมายเหมือนกัน^๒ คือต่างก็เป็นผู้เอาประกันภัยในสัญญาประกันชีวิต ในข้อนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๘๖๒ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "ผู้เอาประกันภัย" ไว้สั้นๆ ว่า หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย^๓ ดังนั้น นอกจากผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งใน

^๑ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, p.25.

^๒ Janice E. Greider and Willam T. Beades, Law and The Life Insurance Contract 3d ed. (Illinois: Richard D. Irwin, Inc, 1974), p. 124.

^๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๖๒.

สัญญาประกันชีวิตแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งตกลงจะใช้เบี้ยประกันชีวิตให้แก่ผู้รับประกันภัยนั้นคือตามกฎหมายไทยไม่ได้แยกความแตกต่างของบุคคลที่ขอทำสัญญาประกันชีวิตตนเองกับบุคคลผู้ขอทำสัญญาประกันชีวิตผู้อื่นแต่อย่างใด

๓. ผู้รับประโยชน์ ผู้รับประโยชน์เป็นผู้ได้รับเงินตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัย เมื่อเหตุที่รับเสี่ยงภัยได้เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้เอาประกันภัยก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๖๒ วรรคท้าย ที่บัญญัติว่า "อนึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้นจะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้" เช่น นาย ข. บุตร นาย ก. ยื่นคำขอเอาประกันชีวิต นาย ก. ต่อผู้รับประกันภัย โดยตนเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันภัยและเป็นผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หากผู้รับประโยชน์ไม่ได้เป็นบุคคลเดียวกับผู้เอาประกันภัย จะต้องอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๕๑ วรรค ๑ ซึ่งบัญญัติว่า "แม้ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญานั้นให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งได้ เว้นแต่จะส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจำบังจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น" แต่อย่างไรก็ดีผู้รับประโยชน์ไม่ใช่คู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิต เพราะมิใช่เป็นผู้แสดงเจตนาในการทำสัญญาประกันชีวิต

๒.๒.๒ การทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิต

คำเสนอคือ คำขอให้ทำสัญญา^๑ หรือได้แก่การแสดงเจตนาฝ่ายเดียว ซึ่งมีผู้รับของบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้เสนอต่อบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้รับคำเสนอ โดยผู้เสนอได้เสนอให้อีกฝ่ายหนึ่งทำสัญญาด้วย^๒ หรืออาจให้คำจำกัดความของคำเสนออย่างง่ายที่สุดได้ว่า คำเสนอคือคำขอซึ่งถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อความในคำขอนั้น จะเกิดสัญญาขึ้น^๓

^๑ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, หน้า ๔๔๕.

^๒หยุด แสงอุทัย, กฎหมายแพ่งลักษณะมูลหนี้หนึ่ง, หน้า ๒๒๔.

^๓Janice E. Greider and William T. Breadles, Law and The Life Insurance Contract, P. 40.

ก่อนที่จะทราบว่าคุณสัญญาในสัญญาประกันชีวิตฝ่ายใดบ้างที่ เป็นผู้ทำคำ เสนอได้ นั้น ควรทราบถึงลักษณะโดยทั่วไปของคำ เสนอก่อนว่า คำ เสนอมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. คำ เสนอต้องมีข้อความชัดเจนแน่นอนขนาดพอที่จะถือ เป็นข้อผูกพันในสัญญา ได้ ° กล่าวคือเมื่อมีคำ เสนอรับตามคำ เสนอนั้น สัญญาจะเกิดขึ้น ถ้าสัญญาไม่เกิดย่อมไม่ใช่คำ เสนอ แต่อาจเป็นเพียงคำ ปรารัวภ หรือคำ ทาบทามหรือคำ เชื้อ เชิญให้ทำคำ เสนอ ๒

๒. การแสดงเจตนาในการทำคำ เสนอ อาจทำได้ทั้งโดยชัดแจ้งและโดยปริยาย ๓

๓. คำ เสนอ เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวซึ่งต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา กล่าวคือ การแสดงเจตนาจะมีผลเป็นคำ เสนอก็ต่อ เมื่อมีผู้รับการแสดงเจตนาขึ้นแล้ว

๔. คำ เสนออาจแสดงเจตนาต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงหรือจะเสนอต่อสาธารณชน คือบุคคลทั่วไปโดยมิได้ เจาะจงว่าเป็นใครก็ได้ ๔

มีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการแสดงเจตนาต่อสาธารณชน ซึ่งในบางกรณีอาจไม่ใช่คำ เสนอ แต่เป็นเพียงคำ เชื้อ เชิญให้ทำคำ เสนอ ถ้าหากว่าผู้แสดงเจตนามีสิทธิปฏิเสธหรือเลือกปฏิบัติต่อผู้สนองไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น ประกาศรับสมัครงาน ประกาศให้ยื่นซองประกวดราคาต่างๆ ผู้ประกาศเป็นเพียงผู้ เชื้อ เชิญให้ทำคำ เสนอ ผู้สมัครงานและผู้ยื่นซองประกวดราคานั้นเป็นผู้ทำคำ เสนอ เพื่อให้ผู้ประกาศมีสิทธิเลือกปฏิบัติ คือจะเลือกสนองรับคำ เสนอของบุคคลใดก็ได้แล้วแต่ความพึงพอใจของผู้ประกาศ ๕

° จีต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแห่งลักษณะนิติกรรมและหนี้, พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยนายจิตติ ดิงตภักดิ์ (กรุงเทพมหานคร: เฮอร์วาร์ดการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๒๕๙.

๒ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๓๐/๒๕๔๔

๓ จีต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแห่งลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า ๒๕๐.

๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๙.

๕ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยสัญญาเล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๒๕, (คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า ๓๑๑ - ๓๑๒.

๒.๒.๒.๑ ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ทำคำเสนอ

ก่อนที่จะพิจารณาว่า ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ทำคำเสนอได้โดยวิธีใดนั้น ควรทำความเข้าใจกับวิธีการที่ผู้รับประกันภัยจะหาลูกคำในการทำสัญญาประกันชีวิตก่อนว่ามีวิธีดำเนินการอย่างไร เพื่อความเข้าใจในการพิจารณาเรื่องคำเสนอในสัญญาประกันชีวิต

การดำเนินธุรกิจการประกันชีวิตโดยทั่วไปนั้น ตัวแทนประกันชีวิต^๑ จะเป็นผู้ออกไปติดต่อกับบุคคลอื่นๆ เพื่อเชื่อ เชิญและชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นทำประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย หากบุคคลใดสนใจจะทำประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัยแล้ว ต้องกรอกข้อความลงในเอกสารชนิดหนึ่ง เรียกว่า "คำขอเอาประกันภัย" (application หรือ proposal form ซึ่งจะได้อธิบายถึงในข้อถัดไป) คำขอเอาประกันภัยนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่าให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร ฉะนั้นจึงอาจทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่ตามทางปฏิบัติจะทำการเป็นลายลักษณ์อักษรโดยผู้รับประกันภัยเป็นผู้กำหนดข้อความในคำขอเอาประกันภัยเอง เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ตนต้องการจะทำสัญญาด้วย โดยใช้วิธีตั้งคำถามให้ผู้เอาประกันภัยตอบ และปกติจะมีข้อความและคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ คือ^๒

๑. ชื่อ, ที่อยู่, อาชีพ, วัน เดือน ปีที่เกิด, อายุ และฐานะการสมรสของผู้เอาประกันภัย

๒. มีข้อความแสดงว่าต้องการทำสัญญาประกันชีวิตแบบใด เช่น แบบตลอดชีพ

^๑ ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๔๑๐ มาตรา ๔ ตัวแทนประกันชีวิต หมายความว่า ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทและตามมาตรา ๖๑ ตัวแทนประกันชีวิตจะกระทำการรับเบี้ยประกันชีวิต หรือทำสัญญาประกันชีวิตได้ต่อเมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท.

^๒ E.R. Hardy Ivamy, Personal Accident, Life and Other Insurances, (London: Butterworths, 1973), p. 72.

(Whole life insurance) หรือแบบสะสมทรัพย์ (endowment insurance) * เป็นต้น

๓. จำนวนเงินเอาประกันชีวิต

๔. ชื่อผู้รับประโยชน์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอเอาประกันภัย ถ้า

ผู้รับประโยชน์ไม่ใช่บุคคลคนเดียวเกี่ยวกับผู้ขอเอาประกันภัย

๕. ประวัติการเอาประกันภัยตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอเอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยใดบ้างหรือไม่ ถ้าเคยคำขอเอาประกันภัยนั้น ได้รับการปฏิเสธหรือยอมรับโดยใช่เบี้ยประกันภัยในอัตราพิเศษหรือไม่

๖. ประวัติสุขภาพ เช่น เคยป่วยเป็นโรคต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในคำขอเอาประกันภัยหรือไม่

๗. ชื่อและที่อยู่ของแพทย์ที่ผู้เอาประกันภัยได้เข้ารับการรักษา

๘. รายละเอียดและเหตุการณ์อื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อวงคุ้มครองในการขอเอาประกันภัยของผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย เช่น มีความตั้งใจจะไปต่างประเทศหรือไม่ถ้าตั้งใจจะไปจะไปด้วยวัตถุประสงค์อะไร และจะอยู่ต่างประเทศนานเพียงใด

ผู้เอาประกันภัยจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เสนอ ก็ต่อเมื่อคำเสนอนั้นมีผลสมบูรณ์บังคับกันได้ตามกฎหมายแล้ว ส่วนเมื่อใดจะถือว่าคำเสนอมีผลสมบูรณ์นั้นจะได้กล่าวไว้ในข้อ ๒.๒.๖ ต่อไป

* การประกันชีวิตแบบตลอดชีพ (whole life insurance) คือ การประกันชีวิตที่ผู้รับประกันภัยสัญญาว่าจะจ่ายจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ให้กับผู้รับประโยชน์เมื่อผู้เอาประกันภัยถึงแก่กรรมโดยไม่คำนึงว่าความมรณะจะเกิดขึ้นเมื่อใด เบี้ยประกันภัยอาจชำระชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดชีพตามแต่จะตกลงกัน ส่วนการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ (endowment insurance) คือ การประกันชีวิตที่ผู้รับประกันภัยสัญญาว่าจะจ่ายจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ให้กับผู้รับประโยชน์หากผู้เอาประกันภัยถึงแก่กรรม ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ เมื่อมีชีวิตรอดอยู่จนครบกำหนดสัญญา รายละเอียดโปรดดู ชัยหัด สุรัตนาวงศ์กูร, "โครงสร้างของธุรกิจประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย (มกราคม - มีนาคม ๒๕๒๔) . ๔๔.

แต่มีข้อนำพิจารณาอยู่ข้อหนึ่งคือ ปัจจุบันทั้งในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และในประเทศไทย ผู้รับประกันภัยมักจะทำหนด เป็นเงื่อนไขไว้ในใบคำขอเอาประกันภัยและในกรมธรรม์ประกันภัยว่า ผู้รับประกันภัยยังไม่มี ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันชีวิต จนกว่าจะได้มีการชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรก แล้ว จึงมีข้อพิจารณาว่าข้อกำหนดดังกล่าว นั้นจะมีผลกระทบต่อ การทำคำเสนอหรือไม่ กล่าวคือ หากผู้เอาประกันภัยได้ยื่นใบคำขอเอาประกันภัยแต่ไม่ได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกตามข้อกำหนด อันเป็นเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าว นั้น ผู้เอาประกันภัยยังคงเป็นผู้ทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิตได้ต่อไปหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้พิจารณาได้ว่า

ข้อกำหนดให้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกอัน เป็นเงื่อนไขในใบคำขอเอาประกันภัย หรือในกรมธรรม์ประกันภัยนั้น เป็นข้อกำหนดอัน เป็นเงื่อนไขในส่วนที่เกี่ยวกับผลบังคับของสัญญาประกันชีวิตคือสัญญาประกันชีวิตที่ได้ทำขึ้นโดยยังไม่มี การชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรก ผู้รับประกันภัย จะยังไม่มี ความรับผิดชอบ เงื่อนไขในสัญญาดังกล่าว ซึ่งเป็นคนละ เรื่องกับการเกิดขึ้นของสัญญาประกันชีวิต แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกตามข้อกำหนดดังกล่าว นั้น จะทำให้ผู้เอาประกันภัย ได้รับความคุ้มครองตามที่ตนขอเอาประกันภัย ตามใบรับเงินชั่วคราว (conditional premium receipt) ซึ่งผู้เอาประกันภัยจะได้รับ เมื่อชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรก (ใบรับเงินชั่วคราว จะ ได้กล่าวต่อในข้อ ๒.๒.๓) ดังนั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยได้แสดงเจตนาทำสัญญาประกันภัย แม้จะไม่ได้ กรอกข้อความ เกี่ยวกับการชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรก และไม่ได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกไปพร้อมกับ คำขอเอาประกันภัยก็ตาม ก็ไม่ เป็นเหตุให้คำขอเอาประกันภัย เป็นเพียงคำเชิญชวนแต่อย่างใด ผู้เอาประกันภัยยังคงเป็นผู้เสนอเมื่อคำเสนอ (คำขอเอาประกันภัยที่ได้กรอกข้อความ เรียบร้อยแล้ว แม้มิได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรก) นั้นมีผลสมบูรณ์ และในประเทศอังกฤษ ก็ถือว่า คำขอเอาประกันภัย เกิดผลบังคับเป็นคำเสนอทันที ผู้เอาประกันภัยได้กรอกข้อความในคำขอเอาประกันภัยพร้อมทั้งลงนามและ ได้ยื่นคำขอเอาประกันภัยนั้นต่อผู้รับประกันภัยแล้ว °

๒.๒.๒.๒ ผู้รับประกันภัยเป็นผู้ทำคำเสนอ

ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปถือว่า ผู้เอาประกันภัย เป็นผู้ทำคำเสนอในสัญญา

ประกันชีวิต^๑ ซึ่งได้กล่าวในข้อ ๒.๒.๒.๑ ข้างต้นแล้ว แต่อาจมีบางกรณีที่ผู้รับประกันภัยเป็นผู้ทำ
 คำเสนอ ในสัญญาประกันชีวิตซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการติดต่อทำสัญญาประกันชีวิตเป็นสำคัญ^๒
 ผู้รับประกันภัยอาจเป็นผู้ทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิตได้ ถ้าได้ทำคำเสนอรับคำเสนอของผู้เอา
 ประกันภัยโดยมีข้อความเพิ่มเติม มีข้อจำกัด หรือมีข้อแก้ไขอย่างอื่น^๓ ถือว่าบริษัทผู้รับประกันชีวิต
 บอกรับไม่รับคำเสนอ และได้ทำคำเสนอใหม่ ตามหลักสัญญาทั่วไป ซึ่งอาจยกตัวอย่างได้ในกรณีที่
 คำขอเอาประกันภัยได้ขอเอาประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์โดยแท้^๔ (a pure endowment) แต่
 บริษัทผู้รับประกันชีวิตได้สนองรับทำสัญญาประกันชีวิตโดยออกกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบตลอดชีพ
 (a whole - life policy) ด้วยมีความเห็นว่าจะเปลี่ยนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้เป็นแบบ
 สะสมทรัพย์ถ้ามีชีวิตถึงอายุตามที่กำหนดไว้ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าการเปลี่ยนแปลงประเภทของกรมธรรม์
 ประกันภัยทำให้เบี้ยประกันภัยเพิ่มสูงขึ้น ก็เป็นการแน่ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงในส่วนสำคัญ แต่ถ้าเบี้ย
 ประกันภัยไม่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงประเภทกรมธรรม์ประกันภัยเช่นนี้ จะไม่เปิดโอกาสให้มีการ
 ปฏิเสธความรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัย โดยอาศัยเหตุผลเรื่องการเปลี่ยนกรมธรรม์ประกันภัย
 ดังนั้นคำสนองใดที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำขอเอาประกันชีวิต อันจะเกิดผลให้เป็นคำเสนอใหม่นั้น
 เป็นที่ยอมรับว่า ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการได้ประโยชน์หรือสูญเสียประโยชน์ต่อผู้ยื่นคำขอเอาประกันชีวิต
 เป็นประเด็นอย่างหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณา กล่าวคือถ้ามีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดประโยชน์หรือ
 เสียประโยชน์ประการใด ก็เรียกได้ว่าคำสนอนั้นเป็นเสนอขึ้นใหม่

ในเรื่องผู้รับประกันภัยเป็นผู้ทำคำเสนอนั้น มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ
 อย่างยิ่ง คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๘/๒๔๒๐ ระหว่าง ร.ต.ท.สมชาย ไชยสุด ใจทก บัณฑิตินเตอร์
 แนทชั่นแนลแอสซิวรันส์ จำกัด จำเลย ซึ่งศาลฎีกามีคำพิพากษาในประเด็นนี้ไว้โดยอาศัยข้อเท็จจริง

^๑ William R. Vance, Handbook on The Law of Insurance, p.209

^๒ Janice E. Greider and William T. Beadles, Law and The Life Insurance, p.105.

^๓ ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๔ วรรค ๒.

^๔ Harris v. Prudential Assurance Co. (1928) I.A.C. Rep.23.

โดยสรุปว่า ในคดีนี้ผู้เอาประกันภัย ได้ขอเอาประกันชีวิตต่อผู้รับประกันภัยหลายแบบ คือ แบบที่ ๑ ตลอดชีพ แบบที่ ๒ AI, RCC. แบบที่ ๓ A.D.B. ผู้รับประกันภัยรับประกันชีวิตในแบบที่ ๑ และแบบที่ ๓ ไม่รับประกันชีวิตในแบบที่ ๒ แต่ได้เสนอให้ผู้เอาประกันภัยทำประกันชีวิตแบบ AX, RCC. แทน ดังนี้ ศาลฎีกา วินิจฉัยว่า กรณีเช่นนี้ เป็นคำสนองรับที่มีข้อแก้ไขอย่างอื่นประกอบ ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๔ วรรคท้าย ซึ่งให้ถือว่าเป็นคำบอกปิดไม่รับ แต่เป็นคำเสนอขึ้นใหม่ในตัว

๒.๒.๒.๓. ใบคำขอเอาประกันภัย (proposal form)

ในการทำสัญญาประกันภัยไม่ว่าจะเป็นการประกันวินาศภัย หรือการประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยจะจัดทำใบคำขอเอาประกันภัยสำหรับการประกันภัยประเภทต่างๆ ไว้เพื่อให้ตัวแทนของตนนำไปเสนอขายต่อบุคคลทั่วไป หากบุคคลใดต้องการทำสัญญาประกันภัยประเภทใดกับผู้รับประกันภัย ก็จะกรอกข้อความลงในใบคำขอเอาประกันภัยประเภทนั้น ซึ่งจะทำให้คำขอเอาประกันภัยนั้นกลายเป็นคำเสนอซึ่งได้กล่าวมาในข้อ ๒.๒.๒.๑

ใบคำขอเอาประกันภัยของผู้รับประกันภัยในประเทศไทยนั้น โดยทั่วไปได้คัดลอกมาจากใบคำขอเอาประกันภัยของต่างประเทศ ซึ่งมีข้อความต่างๆ ให้ผู้เอาประกันภัยกรอกข้อความต่างๆ ที่ปรากฏในคำขอเอาประกันภัยจะสอดคล้องกับลักษณะของการประกันภัยนั้นๆ และจะเปลี่ยนแปลงไปตามวิธีทางปฏิบัติของผู้รับประกันภัยแต่ละรายอย่างไรก็ดี คำขอเอาประกันภัยทั้งหลายก็จะมีโครงร่างทั่วไปเป็นอย่างเดียวกัน คือ จะปรากฏข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้^๑

๑. ให้ผู้เอาประกันภัยแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเอง

ข้อเท็จจริงเหล่านี้ได้แก่ ชื่อที่อยู่และอาชีพของผู้เอาประกันภัย ในกรณีผู้เอาประกันภัยมีอาชีพมากกว่า ๑ อาชีพ ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งต่อผู้รับประกันภัยทราบตามความจริงทุกประการ ต้องไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงใดๆ ในเรื่องนี้ เพื่อว่าหากผู้รับประกันภัยทราบความจริงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้ว อาจไม่รับประกันภัยหรือถ้ารับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยเพิ่มขึ้นจากอัตราปกติที่ใช้อยู่

^๑ E.R. Hardy Ivamy, General Principles of Insurance Law, pp. 101-104.

๒. อธิบายถึงภาวะของการเสี่ยงภัยต่อผู้เอาประกันภัย

การอธิบายถึงภาวะของการเสี่ยงภัยนี้ จะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการประกันภัย เช่น ในกรณีของการประกันภัยทรัพย์สิน ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่นำมาประกันภัยนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งต่อผู้รับประกันภัย หรือในกรณีของการประกันภัยความรับผิด (liability insurance) สถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรับผิดที่นำมาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ

๓. อธิบายถึงเหตุต่างๆ ที่จะกระทบถึงภาวะของภัย

คำถามต่างๆ เกี่ยวกับเหตุที่จะกระทบถึงภาวะของภัยนั้น จะแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์ใดบ้างที่อาจแสดงให้เห็นว่า การเสี่ยงภัยจะเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติและคำถามเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการประกันภัย เช่นในกรณีของการประกันภัยทรัพย์สิน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะและสถานที่ของอาคารซึ่งเป็นที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้และมาตรการในการป้องกันความเสียหาย อาจเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ เพราะเป็นกรณีที่อาจกระทบถึงการเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยได้ หรือในกรณีของการประกันภัยความรับผิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะของธุรกิจ หรือสภาพเครื่องจักรและเครื่องใช้ที่ใช้อยู่ หรือ รายงานเกี่ยวกับจำนวนคนงานของผู้เอาประกันภัย อาจเป็นข้อเท็จจริงที่ทำให้กระทบถึงภาวะของภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง ดังนั้น ผู้เอาประกันภัยจึงต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ นอกจากนี้ผู้เอาประกันภัยอาจต้องตอบคำถามต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ใดๆ อันเกี่ยวกับภาวะของภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เว้นแต่คำถามนั้นอนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยใช้วิจารณญาณของตนเองในการพิจารณาว่าสถานการณ์ใดที่อาจเกี่ยวพันถึงภาวะของภัย หรืออนุญาตให้วิญญูชนเป็นผู้คาดคิดว่าสถานการณ์ใดเป็นเรื่องสำคัญ

๔. คำถามเกี่ยวกับประวัติของผู้เอาประกันภัย

คำถามเกี่ยวกับประวัติของผู้เอาประกันภัยอันจะเกี่ยวพันไปถึงผลของการเสี่ยงภัยนั้น จะพิจารณาใน ๒ กรณี คือ

ก. ประสพการณ์ของผู้เอาประกันภัย

ในข้อนี้เป็นคำถามที่ต้องการทราบว่า ผู้เอาประกันภัยเคยได้รับความเสียหายจากภัยที่ตนต้องการนำมาประกันภัยหรือไม่ ซึ่งอาจมีการกำหนดระยะเวลาใดโดยเฉพาะให้ตอบก็ได้ หรืออาจเป็นคำถามว่าผู้เอาประกันภัยได้แสดงให้เห็นถึงอันตรายจากความเสียหายนั้นหรือไม่

ข. ความเกี่ยวข้องกับผู้รับประกันภัยรายอื่น

ผู้เอาประกันภัยจะถูกตั้งคำถาม เกี่ยวกับผู้รับประกันภัยอื่นว่า ผู้เอาประกันภัย เคยยื่นคำขอ เอาประกันภัย เช่นเดียวกันนี้กับผู้รับประกันภัยรายอื่นหรือไม่ คำขอเอาประกันภัยนั้นได้ รับการปฏิเสธหรือไม่ หรือได้รับการสนองรับในอัตราเบี้ยประกันภัยที่สูงกว่าปกติ กรมธรรม์ประกันภัย ฉบับก่อนๆ เคยถูกยกเลิกหรือไม่ หรือเคยเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยอาศัยกรมธรรม์ ประกันภัย เช่นเดียวกันนี้หรือไม่ นอกจากนี้ผู้เอาประกันภัยอาจถูกถามต่อไปอีกว่า เขาได้เอาประกันภัย หรือตั้งใจจะเอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยรายอื่นหรือไม่

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า คำถามต่างๆ ในใบคำขอเอาประกันภัยจะ เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการประกันภัย ฉะนั้นคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการประกันภัยชีวิตย่อมมีลักษณะ แตกต่างไปจากการประกันภัยประเภทอื่นๆ โดยคำถามส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพของ ผู้เอาประกันภัย ซึ่งได้กล่าวในข้อ ๒.๒.๒.๑ แล้ว

ข้อควร พิจารณาเกี่ยวกับคำถามต่างๆ ในใบคำขอเอาประกันภัย คือ ผู้รับประกันภัยมีอำนาจกำหนดข้อความต่างๆ ให้ผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้ทำคำ เสนอในสัญญาประกันชีวิต คำเนินการทำคำ เสนอโดยตอบคำถามที่ตนต้องการทราบได้หรือไม่

ในเรื่องนี้พิจารณาได้ว่า ผู้รับประกันภัยมีอำนาจทำได้ เพราะถือว่าเป็นกรณี ที่ผู้รับประกันภัยกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่ตนต้องการให้เป็นคู่สัญญาด้วย เช่นเดียวกับกรณีที่มีการ จัดทำสัญญาก่อสร้างโดยมีการประกวดราคา ในตอนแรกผู้จัดประกวดราคาซึ่ง เป็นผู้ เชื้อเชิญให้บุคคล อื่นทำคำ เสนอ จะกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะ เข้าร่วมประกวดราคาว่าเป็นประการใด เช่น กำหนดว่า ผู้ที่จะเข้าร่วมประกวดราคาได้นั้นต้อง เป็นบริษัทจำกัด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการตามที่ได้มีการ จัดประกวดราคาและอาจมีการกำหนดคุณสมบัติอื่นๆ อีกเช่น ต้องมีเอกสารแสดงผลงานในการก่อสร้าง อาคารแนบมา กับ คำเสนอในการประกวดราคา เป็นต้น ธุรกิจการประกันชีวิตมีส่วนคล้ายกับการจัด ประกวดราคาในข้อที่ว่าผู้รับประกันภัย เป็นผู้ เชื้อเชิญให้บุคคลอื่นๆ เข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับตน โดย ให้ตัวแทนของตนเป็นผู้ไปติดต่อหาลูกค้า หากผู้ใดต้องการทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย ก็ต้อง ตอบคำถามของผู้รับประกันภัยในใบคำขอเอาประกันภัย เพื่อผู้รับประกันภัยจะได้ นำเอาคำตอบเหล่านั้น เป็นข้อมูลในการพิจารณาคัดเลือกว่า ผู้เอาประกันภัยมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่ทางผู้รับประกันภัยกำหนดไว้

หรือไม่ ก่อนที่จะทำคำสนองรับ ทั้งนี้เพราะรายละเอียดต่างๆ ที่จะนำมาพิจารณารับประกันชีวิตนั้น มักจะเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการเจ็บป่วย สุขภาพพลานามัย ของผู้เอาประกันภัยเอง หรือแม้ว่า จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการขอเอาประกันภัยว่าเคยยื่นคำขอเอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยอื่นๆ มาก่อนหรือไม่ และผู้รับประกันภัยอื่นนั้นรับทำสัญญาประกันชีวิตด้วยหรือไม่ ก็เป็นเรื่องที่อยู่ในความรู้ของผู้เอาประกันภัยแต่ผู้เดียว หากผู้รับประกันภัยต้องเข้าทำสัญญาประกันชีวิตโดยทำคำสนองรับคำเสนอขอ ทำสัญญาประกันชีวิต ทั้งที่มีได้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านั้นแล้ว อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับประกันภัยและธุรกิจการประกันชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้รับประกันภัยอาจจะไม่กล้ารับประกันชีวิตบุคคลใด เนื่องจากเกรงว่า บุคคลนั้นมีโรคร้ายแรงที่คาดได้ว่าจะมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน จึงมาทำสัญญาประกันชีวิตเพื่อหวังเงินประกันชีวิต ก็จะทำให้ธุรกิจการประกันชีวิตของเขาไม่มีการพัฒนาต่อไปเท่าที่ควร หรือกรณีที่ผู้รับประกันภัยตกลงทำสัญญาประกันชีวิตไว้หลายราย โดยมีได้มีการตรวจสอบในรายละเอียดต่างๆ และเกิดความมึนงงตามที่เอาประกันชีวิตไว้ ก็อาจทำให้ผู้รับประกันภัยประสบภาวะการขาดทุนได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้โอกาสแก่ผู้รับประกันภัย พิจารณาคำเสนอขอเอาประกันชีวิตโดยมีข้อเท็จจริง และรายละเอียดประกอบการพิจารณาพอสมควร เพื่อว่าถ้าผู้เอาประกันภัยไม่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ผู้รับประกันภัยก็อาจพิจารณารับประกันชีวิตในอัตราเบี้ยประกันภัยที่สูงกว่าปกติ ฉะนั้นผู้เอาประกันภัยจึงมีหน้าที่ต้องเปิดเผยและแถลงข้อความจริงต่างๆ ให้ผู้รับประกันภัยทราบ^๑

สำหรับผลของใบคำขอเอาประกันภัยว่าจะมีต่อผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัยอย่างไรบ้างนั้น พิจารณาได้ดังนี้

๑. ผลของใบคำขอเอาประกันภัยที่มีต่อผู้เอาประกันภัย คือ เมื่อผู้เอาประกันภัยได้กรอกข้อความลงในใบคำขอเอาประกันภัยพร้อมกับลงนามตนเองและส่งใบคำขอเอาประกันภัยนั้นไปยังผู้รับประกันภัยถือว่า ผู้เอาประกันภัยได้แสดงเจตนาเสนอทำสัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยแล้ว โดยถือเอาคำขอเอาประกันภัยนั้นเป็นคำเสนอ (แต่คำเสนอจะมีผลสมบูรณ์เมื่อใดต้องพิจารณาตามข้อ ๒.๑.๖) ดังนั้นหากคำเสนอของตนมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะต้องผูกพันตนตามข้อที่ว่ามีในใบคำขอเอาประกันภัยนั้น

^๑ ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๖๕, ๘๖๖ และจะได้กล่าวในบทที่ ๓ ต่อไป

๒. ผลของใบคำขอเอาประกันภัยที่มีต่อผู้รับประกันภัย เมื่อผู้รับประกันภัย เป็นผู้จัดทำใบคำขอเอาประกันภัยขึ้นโดยกำหนดข้อความและคำถามมากมายในคำขอเอาประกันภัยนั้น ทำให้เห็นได้ว่าผู้รับประกันภัยมีเจตนาที่จะเข้าทำสัญญาด้วย เช่นกันดังนั้น เมื่อผู้รับประกันภัยได้ทำคำสนองรับคำเสนอของผู้เอาประกันภัยและเกิดสัญญาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยที่มีข้อความตรงตามสัญญาประกันภัย ซึ่งในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๖๗ วรรค ๒ ได้บัญญัติไว้ว่า "ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมี เนื้อหาต้องตามสัญญานั้นแก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง" ผลของใบคำขอเอาประกันภัยที่มีต่อผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ดังกล่าวข้างต้นนั้น มีผลเช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษ^๑

๒.๒.๓ ใบรับเงินชั่วคราว (conditional premium receipt)

ใบรับเงินชั่วคราว เป็นเอกสารที่ผู้รับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัย ได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกพร้อมกับคำขอเอาประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกต่อตัวแทนประกันชีวิต การชำระเบี้ยประกันภัยดังกล่าวจะเป็นอันถูกต้องมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อตัวแทนประกันชีวิตนั้นได้รับมอบอำนาจจากผู้รับประกันภัย ให้รับเบี้ยประกันภัยได้ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต มาตรา ๖๑ และหากตัวแทนประกันชีวิตมีอำนาจรับเบี้ยประกันภัยแล้วย่อมเห็นได้ว่าเขาย่อมมีอำนาจออกใบรับเงินชั่วคราวให้แก่ผู้เอาประกันภัย เมื่อมีการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยมักจะมอบอำนาจให้ตัวแทนประกันชีวิตมีอำนาจรับเบี้ยประกันภัยงวดแรก ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตจึงมักจะเป็นผู้ออกใบรับเงินชั่วคราวให้แก่ผู้เอาประกันภัย ในนามของผู้รับประกันภัย

ประเทศไทยได้รับเอาแนวความคิดในการจัดทำใบรับเงินชั่วคราวจากต่างประเทศมาเป็นหลักปฏิบัติ และเพื่อขจัดปัญหาอันอาจเกิดขึ้นจากการใช้ถ้อยคำในใบรับเงินชั่วคราวของผู้รับประกันภัย จึงมีการออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องกำหนดข้อความของเอกสารแสดงการรับเงินเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันชีวิต (มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๔) ซึ่งในข้อ ๒ แห่งประกาศดังกล่าวได้กำหนดให้เอกสารแสดงการรับเงินเบี้ยประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ให้มีรายการและแสดงข้อความดังต่อไปนี้ คือ

^๑ E. R. Hardy Ivamy, General Principles of Insurance Law, pp.107-108.

- (๑) ชื่อและสถานที่ตั้งของบริษัท
- (๒) เลขลำดับของเล่มที่ (ถ้ามี) และของใบรับเงิน
- (๓) เลขทะเบียนการค้าตามประมวลรัษฎากรของบริษัท
- (๔) คำเรียกชื่อใบรับเงินให้ใช้คำว่า "ใบรับเงินเบี้ยประกันภัย" เว้น

แต่การประกันภัยแบบสวัสดิการสงเคราะห์ (แบบฌาปนกิจ) ให้ใช้คำว่า "ใบรับเงินค่าสมัคร ค่าบริการ (ถ้ามี) และเงินฝากบำรุง" สำหรับใบรับเงินชั่วคราวให้ใช้คำว่า "ใบรับเงินชั่วคราว" และให้มี

ข้อความในวงเล็บใต้คำดังกล่าวว่า สำหรับชำระเบี้ยประกันภัยหรือจะระบุชื่อแบบของการประกันภัยก็ได้

- (๕) วัน เดือน ปี ที่ออกใบรับเงิน
- (๖) ชื่อผู้รับมอบอำนาจจากบริษัทให้รับเงินเบี้ยประกันภัย ค่าสมัคร

ค่าบริการและเงินฝากบำรุง

- (๗) ชื่อผู้ชำระเบี้ยประกันภัย ค่าสมัคร ค่าบริการ และเงินฝากบำรุง
- (๘) จำนวนเงินเบี้ยประกันภัย ค่าสมัคร ค่าบริการ และเงินฝากบำรุง

รวมทั้งให้ระบุครั้งที่หรือเวลาที่ชำระเงิน จะมีปีของการประกันภัยด้วยก็ได้

- (๙) แบบของการประกันภัยและจำนวนเงินเอาประกันภัย ให้มีแสดงไว้

ในใบรับเงินชั่วคราวสำหรับชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก

- (๑๐) เลขที่ของกรมธรรม์ประกันภัย หรือเลขที่ของสมาชิกที่เอาประกันภัย

แบบสวัสดิการสงเคราะห์ (แบบฌาปนกิจ) เว้นแต่ใบรับเงินชั่วคราวสำหรับชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก

- (๑๑) ลายมือชื่อผู้รับเงิน

- (๑๒) ข้อความอื่นใดที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

เนื่องจากในปัจจุบันนี้ยังไม่มีกฎหมายใดที่กำหนดให้ผู้รับประกันภัยทุกรายต้องออกใบรับเงิน

ชั่วคราวให้แก่ผู้เอาประกันภัย สำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ได้พยายามให้ผู้รับประกันภัยออก

ใบรับเงินชั่วคราว โดยได้จัดให้ผู้รับประกันภัยทำหนังสือสัญญาการใช้ใบรับเงินชั่วคราวเป็นรายๆ ไป

โดยหนังสือสัญญาดังกล่าวมีข้อความผูกพันผู้รับประกันภัยไว้ชัดเจนว่า "ในกรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัยได้ยื่นคำขอ

เอาประกันภัยพร้อมทั้งได้ชำระเงินตามใบรับเงินชั่วคราวสำหรับเบี้ยประกันภัยงวดแรกของบริษัทและ

บริษัทโดยสำนักงานแห่งใหญ่หรือสำนักงานสาขา ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้พิจารณารับประกันภัย ได้รับ

เอกสารดังกล่าวและได้รับเงินตามใบรับเงินชั่วคราวของบริษัทไว้เรียบร้อยแล้ว หากในทางการค้าปกติ

บริษัทสามารถรับประกันภัยตามคำขอเอาประกันภัยดังกล่าวโดยไม่เป็นภัยที่ต่ำกว่ามาตรฐานซึ่งบริษัทต้องเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ทำสัญญาประกันภัยแล้ว ให้ถือว่าสัญญาประกันภัยซึ่งบริษัทให้อยู่ในกิจการหลังสุดตามคำขอเอาประกันภัย มีผลใช้บังคับแต่วันถัดจากวันที่สำนักงานแห่งใหญ่หรือสำนักงานสาขา ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้พิจารณารับประกันภัยได้รับคำขอเอาประกันภัย และได้รับเงินตามใบรับเงินชั่วคราวของบริษัท" ดังนั้น หากผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกพร้อมกับคำขอเอาประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยที่มีได้ทำหนังสือสัญญาดังกล่าวแล้ว ผู้รับประกันภัยรายนั้นอาจไม่ออกใบรับเงินชั่วคราวให้ก็ได้ แต่ถ้ามีการออกใบรับเงินชั่วคราว (ไม่ว่าจะโดยผู้รับประกันภัยที่ทำหนังสือสัญญาการใช้ใบรับเงินชั่วคราวหรือไม่) ใบรับเงินชั่วคราวจะมีรายการและแสดงข้อความตามที่ประกาศกระทรวงพาณิชย์ที่กล่าวถึงข้างต้นได้กำหนดไว้ ส่วนผู้รับประกันภัยรายใดจะกำหนดข้อความใดเป็นเงื่อนไขไว้ในใบรับเงินชั่วคราวก็อาจกระทำได้โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อน^๑ ซึ่งในปัจจุบันข้อความที่ผู้รับประกันภัยได้รับอนุญาตให้เขียนไว้ในใบรับเงินชั่วคราวได้แก่ ข้อความเกี่ยวกับการพิจารณาออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยจะเขียนไว้ว่า "การชำระเงินตามใบรับเงินชั่วคราวฉบับนี้พร้อมกับใบคำขอเอาประกันภัยของท่าน บริษัทจะพิจารณาออกกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้ขอเอาประกันภัย ภายใน ๓๐ วัน (สามสิบวัน) นับแต่วันถัดจากวันที่สำนักงานแห่งใหญ่หรือสำนักงานสาขาซึ่งได้รับมอบอำนาจให้พิจารณารับประกันภัย ได้รับใบคำขอเอาประกันภัย และได้รับเงินแล้ว หากบริษัทมิได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยให้ภายในเวลาที่กำหนด หรือปฏิเสธการขอเอาประกันภัย หรือแจ้งเหตุขัดข้องในการรับประกันภัยให้ถือว่าบริษัทตกลงยอมรับสัญญาประกันภัยโดยให้เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันสิ้นระยะเวลา ๓๐ วัน (สามสิบวัน) ดังกล่าวข้างต้น"

สาเหตุที่ผู้รับประกันภัยในประเทศต่างๆ ต้องออกใบรับเงินชั่วคราวให้แก่ผู้เอาประกันภัยเมื่อมีการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกก็เพราะว่าตัวแทนประกันชีวิตจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการขายประกันชีวิตว่า หากไม่มีการเก็บเบี้ยประกันภัยงวดแรกมาก่อนจะทำให้การขายประกันชีวิตไม่ได้ผล เพราะผู้เอาประกันภัยอาจเปลี่ยนความตั้งใจไม่ยอมทำสัญญาประกันชีวิตต่อไป ดังนั้น เพื่อเป็นการผูกมัดผู้เอาประกันภัยให้ต้องทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย จึงควรมีการเก็บเบี้ยประกันภัยมาเป็น

^๑ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดข้อความของ เอกสารแสดงการรับเงินเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันชีวิต ข้อ ๒(๑๒).

บางส่วนก่อน^๑ อย่างไรก็ตามโดยปกติแล้วความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นล่าช้าระหว่างวันที่ลงในคำขอเอาประกันภัย และวันที่สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับตามกรมธรรม์ประกันภัย ฉะนั้นหากผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกโดยไม่ได้รับความคุ้มครองในทันทีจะ เป็นการไม่ยุติธรรมต่อผู้เอาประกันภัยเป็นอย่างยิ่งและในกรณีเช่นนี้จะเป็นเหตุให้ไม่มีผู้เอาประกันภัยรายใดที่จะชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกพร้อมกับคำขอเอาประกันภัยอย่างแน่นอน เนื่องจากการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกนั้นไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับประโยชน์อันใดมากไปกว่าการไม่ชำระเบี้ยประกันภัย แต่ถ้าหากมีความคุ้มครอง (ถาวร) ในทันที จะเกิดปัญหาเรื่องสิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้รับประกันภัยในกรณีผู้รับประกันภัยพิจารณาคำขอเอาประกันภัยแล้ว เห็นว่าจะไม่สนองรับ ดังนั้นจึงมีการทศก.เสี่ยงปัญหาดังกล่าว โดยการกำหนดให้ความคุ้มครองต่อผู้เอาประกันภัยที่ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก แต่เป็นการให้ความคุ้มครองโดยมีเงื่อนไขตามที่ผู้รับประกันภัยกำหนดไว้^๒

เงื่อนไขที่ปรากฏในใบรับเงินชั่วคราวอันจะชี้ให้เห็นว่าความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตที่อาศัยใบรับเงินชั่วคราวจะเริ่มเมื่อใดนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แยกไว้เป็นหลายประเภทดังนี้^๓

๑. เงื่อนไขในการอนุมัติคำขอเอาประกันภัย

ใบรับเงินชั่วคราวที่มีเงื่อนไขประเภทนี้ผู้รับประกันภัยจะไม่มีความผูกพันที่ต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยจนกว่าผู้รับประกันภัยจะได้อนุมัติยอมรับคำขอเอาประกันภัยนั้น ในกรณีที่สุขภาพของผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาเสี่ยงภัยเปลี่ยนแปลงไปก่อนมีการตรวจสอบสุขภาพหรือก่อนที่การตรวจสอบสุขภาพจะเสร็จสิ้น ดังนี้ ผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือในกรณีที่สุขภาพของผู้เอาประกันภัยเปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่มีการตรวจสอบสุขภาพแล้วแต่ก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะอนุมัติยอมรับคำขอเอาประกันภัยครั้งสุดท้ายศาลต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกายังมีความเห็นแตกต่างกัน บางศาลเห็นว่าผู้เอาประกันภัยยัง

^๑ Janice E.Greider and William T.Breadles, Law and The Life Insurance Contract, p. 107.

^๒ Ibid.

^๓ American Jurisprudence, vol 43:Insurance, pp. 310-315.

ไม่ได้รับความคุ้มครอง ในขณะที่บางศาลมีความเห็นตรงกันข้าม แต่ถ้าเป็นกรณีที่สุขภาพของผู้เอาประกันภัยเปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่ผู้รับประกันภัยได้อนุมัติค่าขอเอาประกันภัยแล้ว ดังนี้ผู้เอาประกันภัยจะได้รับความคุ้มครองตามเงื่อนไขในใบรับเงินชั่วคราว แม้ว่ายังมิได้มีการส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย ส่วนในกรณีที่ผู้รับประกันภัยไม่บอกปิดค่าขอเอาประกันภัยหรือไม่อนุมัติยอมรับค่าขอเอาประกันภัย หลังจากผู้เอาประกันภัยถึงแก่ความตายแล้ว ดังนี้ถือว่าผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองตามใบรับเงินชั่วคราวที่มีเงื่อนไขเรื่องการอนุมัตินั้นแล้ว

๒. เงื่อนไขในเรื่องความสามารถอันอาจเอาประกันภัยได้

เงื่อนไขเรื่องความสามารถอันอาจเอาประกันภัยได้ นี้ เป็นข้อกำหนดที่กว้างกว่าเงื่อนไขเรื่องการอนุมัติโดยจะทำให้ใบรับเงินชั่วคราวให้ความคุ้มครองต่อผู้เอาประกันภัยได้ ในเวลาที่ยื่นค่าขอเอาประกันภัย หรือในเวลาที่มีการตรวจสอบสุขภาพของผู้เอาประกันภัยแล้ว การกำหนดเงื่อนไขเช่นนี้ ทำให้เกิดหลักทั่วไปว่าผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้กำหนดความสามารถอันอาจเอาประกันภัยได้ของผู้เอาประกันภัยเองด้วยความสุจริต ดังนั้นถ้าในเวลาที่ยื่นค่าขอเอาประกันภัย หรือในเวลาที่มีการตรวจสอบสุขภาพของผู้เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยมีความสามารถที่จะเสี่ยงภัยได้ ผู้เอาประกันภัยจะได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยใบรับเงินชั่วคราวนั้น แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่มีความสามารถอันอาจเอาประกันภัยได้แล้ว ผู้เอาประกันภัยจะไม่สามารถได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตโดยไม่ต้องพิจารณาว่าสุขภาพของผู้เอาประกันภัยจะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เมื่อใด

๓. เงื่อนไขในเรื่องการออกและส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย

เงื่อนไขเรื่องการออกและส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยนั้นต้องพิจารณาถึงกรมธรรม์ประกันภัยนั้นๆ เองว่ามีการออกและส่งมอบแล้วหรือไม่ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยยื่นค่าขอเอาประกันภัยแล้วสุขภาพเปลี่ยนแปลงไปหรือถึงแก่ความตาย หลังจากผู้รับประกันภัยได้อนุมัติยอมรับค่าขอเอาประกันภัยแล้ว แต่ก่อนมีการออกกรมธรรม์ประกันภัย เช่นนี้ ผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิต หรือในกรณีที่สุขภาพของผู้เอาประกันภัยเปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่

ผู้รับประกันภัย ได้บอกปิดไม่ยอมรับคำขอเอาประกันภัยแล้วก็เป็นอันไม่ได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตเช่นกัน

ส่วนในประเทศไทย ผู้รับประกันภัยจะกำหนดเงื่อนไขลงในใบรับเงินชั่วคราวได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันชีวิตก่อน^๑ และตามทางปฏิบัติในปัจจุบันนายทะเบียนประกันชีวิตได้พิจารณาอนุญาตเฉพาะข้อความที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยมากที่สุด ข้อความที่ผู้รับประกันภัยส่วนใหญ่มักจะเขียนไว้ในใบรับเงินชั่วคราวได้แก่ กำหนดเวลาที่ผู้รับประกันภัยจะพิจารณาออกกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งโดยมากจะกำหนดระยะเวลาไว้ ๓๐ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ผู้รับประกันภัยได้รับคำขอเอาประกันภัย นอกจากนี้ผู้รับประกันภัยบางรายได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับโดยอาศัยใบรับเงินชั่วคราวไว้ให้ชัดเจน เป็นกรณีๆ ไปเช่น

- ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยหรือตัวแทนผู้ได้รับมอบอำนาจได้รับเงินสดตามที่ออกใบรับเงินชั่วคราวให้ในวันที่ยื่นใบคำขอเอาประกันชีวิต หรือในวันที่ได้รับการตรวจสุขภาพจากแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากบริษัท ให้ถือว่าการประกันภัยมีผลบังคับนับแต่วันที่ยื่นใบคำขอเอาประกันภัย หรือในวันที่ได้รับการตรวจสุขภาพแล้วแต่วันใดจะเกิดขึ้นภายหลัง

- ในกรณีบริษัทหรือตัวแทนผู้รับมอบอำนาจได้รับชำระเงินดังกล่าวหลังจากวันที่ยื่นใบคำขอเอาประกันภัยหรือหลังจากวันที่ได้รับการตรวจสุขภาพจากแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากบริษัท แต่อยู่ในระหว่างที่ผู้เอาประกันภัยยังมีชีวิตและสุขภาพดีอยู่ให้ถือว่าการประกันภัยมีผลบังคับนับแต่วันที่ชำระเงินนั้นแก่บริษัทหรือตัวแทน

- ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่อยู่ในลักษณะที่จะเอาประกันภัยได้ และผู้รับประกันภัยปฏิเสธไม่ยอมรับคำขอเอาประกันภัยที่ได้เสนอไป ดังนี้ถือว่าไม่มีการประกันภัยเกิดขึ้นในเวลาใดๆ เลย

ผลของใบรับเงินชั่วคราว คือทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยใบรับเงินชั่วคราว ซึ่งหากมิให้ผู้เอาประกันภัยที่ได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกได้รับความ

^๑ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดข้อความของเอกสารแสดงการรับเงิน เบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันชีวิตข้อ ๒ (๑๒).

คุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยใบรับเงินชั่วคราวแล้ว ฐานะระหว่างผู้เอาประกันภัยที่ได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกกับที่ไม่ได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกจะไม่แตกต่างกัน และจะเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยเห็นว่าตนไม่สมควรต้องชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ผู้รับประกันภัยมีความต้องการให้ผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกเป็นที่สุด เพราะการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก เป็นการผูกพันจิตใจผู้เอาประกันภัยให้ทำสัญญากับตนต่อไปประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ในการหาลูกค้าแต่ละรายของผู้รับประกันภัย ผู้รับประกันภัยต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าพิมพ์ใบคำขอเอาประกันภัย ค่าตอบแทนที่ตัวแทนประกันชีวิตหาลูกค้าให้ตนได้ ค่าจ้างแพทย์ประจำบริษัทของตนเพื่อตรวจสอบสุขภาพของผู้เอาประกันภัย เป็นต้น ผู้รับประกันภัยย่อมไม่ต้องการสูญเสียค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไปโดยเปล่าประโยชน์ เงินที่ได้รับจากการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก จึงเป็นเงินที่จะนำมาหมุนเวียนในธุรกิจของผู้รับประกันภัยได้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้เอาประกันภัยที่ได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก จึงต้องให้ความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตแก่เขา ส่วนความคุ้มครองดังกล่าว จะเริ่มขึ้นเมื่อใดนั้นต้องพิจารณาตามข้อความที่ปรากฏในใบรับเงินชั่วคราวซึ่งได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

๒.๒.๔ การพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า

ในการทำสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันภัยย่อมมุ่งหวังให้ตนได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตโดยเร็วที่สุด เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ทำคำเสนอด้วยการกรอกข้อความลงในใบคำขอเอาประกันภัยและได้ส่งไปยังผู้รับประกันภัยแล้วโดยมิได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกไปด้วยนั้น ผู้เอาประกันภัยจะเป็นผู้เสนอขอทำสัญญาตามหลักสัญญาทั่วไป ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นผู้สนองไม่มีความผูกพันว่าต้องสนองรับคำเสนอดังกล่าวนั้นทุกราย ในกรณีเช่นนี้ แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องการความคุ้มครองโดยเร็ว เพียงใดก็ตาม ผู้เอาประกันภัยก็ตกอยู่ในบังคับของสัญญาทั่วไป คือสัญญาจะเกิดขึ้นเมื่อคำเสนอ-คำสนองต้องตรงกัน เมื่อยังไม่มีคำสนองสัญญาประกันชีวิตยังไม่เกิดขึ้น ความคุ้มครองตามสัญญาจึงเกิดขึ้นไม่ได้ และในกรณีเช่นนี้ผู้เอาประกันภัยไม่อาจอ้างกฎหมายใดเพื่อกำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องสนองรับคำเสนอของตนได้ ซึ่งผิดกับกรณีที่ได้ทำคำเสนอด้วยการกรอกข้อความลงในใบคำขอเอาประกันภัยและได้ส่งคำเสนอนั้นต่อผู้รับประกันภัยพร้อมกับชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก หากผู้รับประกันภัยออกใบรับเงินชั่วคราวให้กับผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้เอาประกันภัย

จะได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยใบรับเงินชั่วคราวดังกล่าว^๑ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความล่าช้าในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า นั้น เกิดขึ้นจากกรณีผู้เอาประกันภัยได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกพร้อมกับค่าขอเอาประกันภัยแล้วแต่ผู้รับประกันภัย หรือตัวแทนประกันชีวิตที่มีอำนาจไม่ได้ออกไปรับเงินชั่วคราวให้ และผู้รับประกันภัยไม่รีบดำเนินการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยโดยเร็ว หรือตัวแทนประกันชีวิตไม่ได้ส่งคำขอเอาประกันภัยนั้นต่อผู้รับประกันภัย เพื่อพิจารณา ทำให้มีการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรจนผู้เอาประกันภัยถึงแก่ความตายก่อนมีคำสนองรับ ดังนั้นผู้เอาประกันภัยจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ เพราะเขาก็ได้ชำระ เบี้ยประกันภัยงวดแรกแล้ว ซึ่งในเรื่องนี้จะได้พิจารณาใน ๓ ประเด็นคือ

๑. ถือว่าความล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรนั้น เป็นการสนองรับคำเสนอของผู้รับประกันภัยหรือไม่
๒. ความล่าช้า "โดยมีเหตุอันสมควร" (reasonable) และ "โดยไม่มีเหตุอันสมควร" (unreasonable) พิจารณาอย่างไร
๓. ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบในกรณีที่พิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่ โดยอาศัยหลักกฎหมายใด

ประเด็นที่ ๑ ความล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรเป็นคำสนองของผู้รับประกันภัยหรือไม่นั้น เป็นข้อวินิจฉัยที่ยกขึ้นพิจารณาในกรณีที่ผู้รับประกันภัยปฏิเสธไม่รับคำเสนอในภายหลังมากกว่ากรณีที่มีคำสนองรับคำขอเอาประกันภัย ซึ่งจะได้พิจารณาดังนี้

ตามหลักกฎหมายสัญญาทั่วไป การแสดงเจตนาทำสัญญาไม่ว่าจะเป็นการแสดงเจตนาทำคำเสนอหรือคำสนองก็ตาม ต้องแสดงเจตนาให้ปรากฏชัดแจ้งหากเก็บเจตนาที่อยู่ในใจของตนไม่ได้แสดงออกนอกกายของตนให้ปรากฏย่อมไม่มีผลตามกฎหมายแต่ประการใด^๒ ฉะนั้นโดยหลักกฎหมายสัญญาทั่วไปแล้ว การนิ่งไม่ถือว่าเป็นการแสดงเจตนา

สำหรับปัญหาในประเด็นที่ ๑ นี้มีหลักอยู่ว่าเพียงความล่าช้าในการพิจารณา

^๑ คู่มือยานิพนธ์ ข้อ ๒.๒.๓

^๒ จีต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแห่งลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า ๑๐๘.

คำขอเอาประกันภัยไม่ถือว่าเป็นคำเสนอ^๑ ทั้งนี้เพราะเจตนาในการทำคำเสนอต้องแสดงออกให้ปรากฏชัดแจ้ง^๒ และได้นำเอาหลักที่ว่า การนิ่งไม่ถือว่าเป็นการแสดงเจตนา มาปรับใช้กับกรณีของความล่าช้าในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยนี้ด้วย^๓ หลักเรื่องความล่าช้าดังกล่าวนี้เป็นหลักที่ใช้อยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะมีการจ่าย เบี้ยประกันภัยครั้งแรกมาพร้อมกับคำขอเอาประกันภัยหรือไม่ และผู้รับประกันภัยจะรับเอาเบี้ยประกันภัยนั้นไว้ในระหว่างเวลาของความล่าช้าในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยหรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่ต้องคืนเบี้ยประกันภัยจำนวนนั้นอยู่แล้ว^๔

มีบางความเห็นที่ถือว่าความล่าช้าในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยนั้นก่อให้เกิดคำเสนอ ถ้าหากได้มีการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยในเวลาต่อมาแล้ว ปรากฏว่าคำขอเอาประกันภัยนั้นจะได้รับการสนองรับ แต่ถ้าผลของการพิจารณาต่อมานั้นเป็นผู้รับประกันภัยจะปฏิเสธคำขอเอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยจะไม่มี ความรับผิดชอบใดๆ^๕ และถ้าเป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยรับเอาเบี้ยประกันภัยที่ส่งมาพร้อมคำขอเอาประกันภัยไว้ถือว่าเป็นการสนองรับอีกทางหนึ่งเช่นกัน และยังมีบางความเห็นถือว่าความล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรในการปฏิเสธคำขอเอาประกันภัยนั้นเป็นคำเสนอซึ่งทำให้สัญญาสมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยได้พิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างการทำคำเสนอที่ทำขึ้นโดยไม่มี การเชื่อ เชิญกับการทำคำเสนอโดยมีการเชื่อ เชิญ เช่นในการ ประกันชีวิต ซึ่งผู้ยื่นคำขอเอาประกันชีวิตได้ทำคำเสนอโดย การเชื่อ เชิญของตัวแทนประกันชีวิต^๖ ผู้เสนอไม่ได้มีความคิดที่จะทำการประกันชีวิตมาก่อน จนได้รับการเชื่อ เชิญจากตัวแทนประกันชีวิต ซึ่งในการเชื่อ เชิญนั้น แน่แน่นอนว่าตัวแทนประกันชีวิตต้องชี้แจงแสดงเหตุผลถึงประโยชน์ของการประกันชีวิต จนผู้เอาประกันภัยตกลงใจที่จะทำคำเสนอขอเอาประกันภัย ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การประกันชีวิตที่คำเสนอเกิดขึ้นจากการเชื่อ เชิญนั้น ความต้องการให้เกิดการประกันชีวิตเป็นความต้องการของ

^๑ American Jurisprudence, vol. 43: Insurance, p. 286.

^๒ Ibid.

^๓ Dan M. McGill, Legal Aspects of The Life Insurance, pp. 43-44.

^๔ American Jurisprudence, vol. 43: Insurance, p. 287.

^๕ Ibid.

^๖ Dan M. McGill, Legal Aspects of The Life Insurance, p. 44.

ผู้รับประกันภัยในเบื้องต้น จึงควรที่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นผู้ทำคำเสนอตามความต้องการของผู้รับประกันภัย จะได้รับความคุ้มครองโดยให้ผู้รับประกันภัย พิจารณาคำขอเอาประกันภัยโดยเร็วตามสมควร

ประเด็นที่ ๒ เมื่อใดถือว่าเป็นความล่าช้าโดย "มีเหตุอันสมควร" (reasonable) หรือ "ไม่มีเหตุอันสมควร" (unreasonable) นั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๕ ซึ่งได้บัญญัติคุ้มครองผู้สนองในกรณีที่ผู้เสนอถอนคำเสนอภายในระยะเวลาอันควรคาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนอง เวลาอันควรคาดหมายเช่นในมาตรา ๓๕๕ นั้น จะยาวนานเพียงใดนั้นย่อมแล้วแต่พฤติการณ์เป็น เรื่องๆ ไป ไม่อาจวางกำหนดกฎเกณฑ์ได้แน่นอน^๑ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงระยะทางตลอดจนวิธีการส่งคำเสนอและคำสนองที่คู่สัญญากระทำการติดต่อกันนั้นด้วย เช่นการติดต่อกันทางไปรษณีย์ในจังหวัดเดียวกันย่อมมิใช่เวลาน้อยกว่าในกรณีที่คู่สัญญาอยู่คนละจังหวัดกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงพฤติการณ์อื่นประกอบด้วย เช่นการเสนอขายหุ้นซึ่งราคาขึ้นลงเปลี่ยนแปลงได้เร็วตามธรรมชาติย่อมต้องการให้สนองรับโดยเร็ว จะได้ทราบว่าจะไม่ต้องการซื้อ เขาจะได้เสนอขายผู้อื่นต่อไป ดังนั้นในกรณีนี้จึงอาจต้องโทรเลขเสนอมาภายในเวลา ๒-๓ ชั่วโมงจึงสมควร แต่ถ้าเป็นการขายช้าง ขายม้า ขายบ้าน หรือของใหญ่อื่นๆ ซึ่งไม่มีใครซื้อขายกันคล่องๆ ต้องให้เวลาได้คิดตรองดูบ้างก่อนทำคำสนอง บางทีอาจต้องการเวลานานๆ ทั้งนี้ในที่สุดก็แล้วแต่ศาลจะวินิจฉัยว่าสมควรแก่เวลาและพฤติการณ์หรือไม่^๒

สำหรับการประกันชีวิต แม้ว่าความต้องการให้มีการประกันชีวิตจะเกิดขึ้นจากทางฝ่ายผู้รับประกันภัยในเบื้องต้นโดยให้ตัวแทนประกันชีวิต เป็นผู้เชื้อเชิญบุคคลอื่นทำคำเสนอต่อตนก็ตาม แต่ก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะทำคำสนองก็ต้องทำการคัดเลือกภัย (risk selection) ในการประกันชีวิตก่อน เพราะบุคคลบางคนอาจไม่อยู่ในมาตรฐาน ที่ผู้รับประกันภัยจะรับประกันชีวิต

^๑ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๓๑๘.

^๒ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, หน้า ๔๔๔-๔๔๕.

เหตุที่การคัดเลือกรักไม่มีกำหนดเวลาชัดเจนว่าจะเสร็จสิ้นภายในเวลาเท่าใด ดังนั้น เรื่องของความ
 ลำช้าโดย "มีเหตุอันควร" (reasonable) หรือ "ไม่มีเหตุอันควร" (unreasonable)
 นั้น จึงอาจยกขึ้นพิจารณาได้ในหลายกรณี เช่น

- ผู้รับประกันภัยไม่ได้สนองรับและไม่ได้ปฏิเสธคำขอเอาประกันภัย

ในเวลาที่เกิดภัย

- ผู้รับประกันภัยปฏิเสธไม่สนองรับคำขอเอาประกันภัย แต่เพิกเฉยไม่
 บอกกล่าวให้ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยทราบถึงการปฏิเสธนั้น หรือบอกกล่าวถึงการปฏิเสธดังกล่าว
 แต่ข้ามากจนผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยไม่อาจทำประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัยรายอื่นก่อน เกิดภัย

- ความล่าช้าในการส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยต่อผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย

เป็นต้น

อย่างไรถือว่าเป็นความล่าช้าที่ "ไม่มีเหตุอันสมควร" (unreasonable)
 นั้น ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็น เรื่องๆ ไป อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงข้อกำหนดในคำขอเอา
 ประกันภัยที่ให้ผู้เอาประกันภัยกรอกข้อความ เป็น คำเสนอ นั้นด้วย ในกรณีที่คำขอเอาประกันภัยกำหนด
 ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยต่อผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย ขณะที่เขามีสุขภาพดี ทั้งนี้ระยะเวลาระหว่าง
 วันที่ลงในคำขอเอาประกันภัย และวันสุดท้ายที่ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยมีสุขภาพดีนั้น อาจนำมาพิจารณา
 ได้ว่าห่างกันมากจนถึงขนาดเกินสมควรหรือไม่ แต่ถ้าผู้รับประกันภัยมีความพยายามที่จะบอกกล่าว
 เกี่ยวกับคำเสนอที่ได้ยื่นไว้ นั้น นี้ ไม่อาจถือว่าเป็นการเพิกเฉย จึงไม่ถือว่าเป็นความล่าช้าโดย
 "ไม่มีเหตุอันสมควร" (unreasonable)

ประเด็นที่ ๓ ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบในกรณีที่พิจารณาคำขอเอาประกันภัย
 ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่ โดยอาศัยหลักกฎหมายใด

สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องความล่าช้า คือการที่ผู้รับประกันภัย เพิกเฉย
 หรือละเลยต่อการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยของผู้เอาประกันภัย ดังนั้นถ้าผู้รับประกันภัย
 พยายามบอกกล่าวถึงผลพิจารณาการเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัยหรือถ้า เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัย
 เป็นผู้รับผิดชอบในความล่าช้า นั้นด้วยตนเอง ผู้รับประกันภัยก็จะไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ในภัยที่เกิดขึ้น
 ขณะที่ผู้รับประกันภัยพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า

ในเรื่องการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้านี้ ในต่างประเทศมีความเห็นว่า ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบในภัยที่เกิดขึ้น ขณะที่ตนพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า แม้จะมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบ แต่ก็มิชอบโต้เถียงว่า จะรับผิดชอบโดยอาศัยหลักกฎหมายใดใน ๒ ทศก คือ หลักกฎหมายเรื่องละเมิด และหลักกฎหมายเรื่องสัญญา ซึ่งเดิมความเห็นที่ว่าผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบฐานละเมิดได้รับการยอมรับบังคับตามมากในช่วยปี ค.ศ. ๑๙๒๐ แต่เมื่อธุรกิจการประกันชีวิตได้นำเอาใบรับเงินชั่วคราวมาใช้ ความเห็นนี้จึงได้รับความนิยมน้อยลง^๑ แต่อย่างไรก็ดีควรที่จะได้กล่าวถึงความเห็นดังกล่าวนี้ไว้เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและการนำกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้กับการประกันชีวิต

ฝ่ายที่มีความเห็นว่า ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบละเมิดยึดถือเป็นหลักอยู่ว่า การเกิดของสัญญาประกันชีวิตนั้นได้นำเอาเหตุภัยหรือความรับผิดชอบทางละเมิดเป็นพื้นฐานโดยมีจุดประสงค์ว่า เมื่อผู้รับประกันภัยได้รับคำขอเอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องดำเนินการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยนั้น ในเวลาอันสมควรทันที ทั้งนี้ โดยที่เขาเหล่านั้นเห็นว่าการประกันภัยมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและการดำเนินกิจการประกันภัยอยู่ภายใต้สิทธิพิเศษที่กฎหมายกำหนดให้ดังนั้น ผู้รับประกันภัยจึงมีหน้าที่ต่อสังคมที่ต้องดำเนินการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยในเวลาที่เหมาะสมทันทีไม่ว่าผลของการพิจารณานั้นจะเป็นการสนองรับหรือปฏิเสธ คำขอเอาประกันภัยก็ตาม

คดีซึ่งเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ตัดสินสนับสนุนความเห็นนี้คือ *Bekken Adm' v. The Equitable Life Assurance Society of the United States*^๒ ซึ่งศาลสูงของ North Dakota ได้ตัดสินไว้โดยมีคำวินิจฉัยบางตอนดังนี้

Insurance is a contract, which, like other contracts, results only from an offer and an acceptance of the offer. There is a conflict in the authorities as to whether legal obligations arise only

^๑Janice E. Greider and William T. Beadles, Law and The Life Insurance, p. 121.

^๒(1940) 70 N.D.122, 283 N.W. 200.

after a contract of insurance has been made, of whether in certain circumstances a legal duty arises, from the relationship created during the negotiations between an applicant for insurance and the insurance company, to act promptly upon the application, and to inform the applicant whether the offer is accepted or rejected. Generally speaking there are two main lines of decisions dealing with these questions. According to one view, the legal relations between an applicant and the insurance company "are fundamentally the same as those between parties negotiating any other contract and are purely contractual"; that "mere delay, mere inaction by an insurance company in passing on an application does not constitute an acceptance or establish the relationship of insurer and insured," and that such delay or inaction does not constitute any breach of duty by the insurance company. Thornton v. Natl. Council, 110 W. Va. 412, 158 S.E. 507. According to this view, no duty arises unless, and until, a contract has been created; if there is no contract, there is no duty, and consequently there is no liability on the part of the insurer because of any delay or inaction on its part in passing upon the application, or in issuing or delivering the policy.

The other line of decisions holds that an insurance company that has solicited and received a completed application for insurance is under a legal duty to take prompt action on the application, and that consequently such insurance company is liable in tort for negligent delay in action upon the application, and notifying the applicant in case the application is rejected.

In our opinion this latter line of decisions announces the correct principle.

คดีนี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวความเห็น เรื่องความรับผิดของผู้รับประกันภัย ทั้งทางด้านสัญญาและทางด้านละเมิด โดยกล่าวว่าแนวความเห็น เรื่องความรับผิดทางด้านสัญญานั้นถือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยตั้งอยู่บนรากฐานของสัญญาโดยแท้ และความล่าช้าในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยไม่เป็นคำสนอง อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัย กับผู้รับประกันภัย จึงไม่ถือว่าผู้รับประกันภัยมีความรับผิดอันเกิดจากการกระทำผิดหน้าที่ใดๆ ฉะนั้นถ้าไม่มีสัญญา ก็ไม่มีหน้าที่ และผลที่ตามมาคือ 'ไม่มีความรับผิดในส่วนของการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า แต่คดีนี้สนับสนุนความเห็นที่ว่าผู้รับประกันภัยมีความรับผิดทางละเมิดในกรณีที่พิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า ทั้งนี้โดยอาศัยเหตุผลตามที่ไดกล่ามาแล้ว ว่าผู้รับประกันภัย เป็นผู้ชักชวนให้บุคคลทำคำเสนอขอเอาประกันภัย ดังนั้นเมื่อได้รับคำเสนอแล้วก็มีหน้าที่ต้องดำเนินการพิจารณา คำขอเอาประกันภัยในเวลาที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความเห็นที่ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดทางละเมิดในกรณีที่พิจารณาคำขอเอาประกันภัยล่าช้า จะได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๒๐ ก็ตาม แต่ก็มีคดี *Savage v. Prudential Life Insurance Company*^๑ ปฏิเสธทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดโดยเห็นว่า การที่ผู้รับประกันภัยได้รับสิทธิพิเศษตามกฎหมายให้ดำเนินธุรกิจได้นั้นไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยในทันที โดยนำหลักของการกู้ยืมเงินจากธนาคาร ซึ่งผู้ขอกู้เงินได้รับความเสียหายจากการที่ไต่ยื่นคำขอกู้เงินต่อธนาคาร แล้วธนาคารละเลยที่จะกำหนดว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธคำขอกู้เงินนั้น แต่ธนาคารไม่มีความรับผิดในความเสียหายมาปรับใช้กับการประกันชีวิต

ฝ่ายที่มีความเห็นว่า ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดทางสัญญามีความเห็นด้วยเหตุที่คำขอเอาประกันภัย เป็นเพียงคำเสนอ ผู้รับประกันภัยเป็นผู้สนอง และจากการนำเอาหลักกฎหมายสัญญาทั่วไปที่ว่า การนิ่งในส่วนของผู้สนองไม่ถือว่าเป็นคำสนองมาปรับใช้กับสัญญาประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยจึงไม่มีหน้าที่ในการพิจารณาคำเสนอในทันที และไม่มีผิดใดๆ ในการเพิกเฉยละเลยไม่พิจารณาคำเสนอภายในเวลาอันสมควร แม้ว่าจะมี

^๑ (1929). 154 Miss. 89, 121 So. 487.

^๒ Janice E. Greider and William T. Beadles, *Law and The Life Insurance*, p. 120.

การชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกไปพร้อมกับค่าขอเอาประกันภัย^๑ แต่อย่างไรก็ดีในกรณีที่มีการชำระ
เบี้ยประกันภัยงวดแรกไปพร้อมกับค่าขอเอาประกันภัย มีบางความเห็นที่เห็นว่า หากผู้รับประกันภัย
รับเอาเบี้ยประกันภัยนั้นไว้ ผู้รับประกันภัยก็ไม่อาจปฏิเสธที่จะไม่สนองรับค่าเสนอนั้น^๒

จะเห็นได้ว่า แม้ฝ่ายที่มีความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัย
กับผู้เอาประกันภัยตั้งอยู่รากฐานของสัญญาซึ่งถือว่าความล่าช้าในการพิจารณาค่าขอเอาประกันภัย
ไม่ถือว่าเป็นคำสนอง และผู้รับประกันภัย ไม่มีหน้าที่ในการพิจารณาค่าเสนอในทันที นั้นก็ยังคงมีความ
เห็นที่ขัดแย้งกันในกรณีที่มีการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกและผู้รับประกันภัยยอมรับเอาเบี้ยประกันภัย
ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบโดยถือว่าผู้รับประกันภัยได้สนองรับค่าเสนอนั้นแล้ว แต่อย่างไรก็ดี การที่
ผู้รับประกันภัยไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ในภัยที่เกิดขึ้นขณะที่มีความล่าช้าในการพิจารณาค่าขอเอาประกันภัย
ทำให้ผู้เอาประกันภัย ต้องเสี่ยงต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ผู้รับประกันภัยก็มีความเสี่ยงที่ว่า
ผู้ยื่นค่าขอเอาประกันภัย อาจเปลี่ยนใจไปซื้อประกันภัยจากผู้รับประกันภัยรายอื่น และอย่างน้อยที่สุด
ผู้รับประกันภัยก็ได้รับความเสียหายจากค่าใช้จ่ายในการลงทุน และการดำเนินการในค่าขอเอา
ประกันภัย^๓ ดังนั้น จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนให้ผู้รับประกันภัยใช้ใบรับเงินชั่วคราว เพื่อให้
เกิดความคุ้มครองต่อผู้เอาประกันภัยชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง พร้อมๆ กับการรีบดำเนินการพิจารณาค่าขอเอา
ประกันภัยโดยเร็ว

สำหรับในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตไม่นำค่าขอเอาประกันภัยส่งต่อผู้รับประกันภัย
หรือนำส่งล่าช้านั้น พิจารณาได้ว่าโดยทั่วไป บริษัทผู้รับประกันชีวิตจะไม่มอบอำนาจให้ตัวแทนประกันชีวิต
ทำสัญญาประกันชีวิตที่มีผลผูกพันในทันที เพียงแต่มอบภาระหน้าที่ในการเก็บเบี้ยประกันภัยมาให้เท่านั้น^๔

^๑ American Jurisprudence, vol. 43; Insurance, p. 289.

^๒ Janice E. Greider and William T. Beadles, Law and the Life Insurance, p. 120.

^๓ Robert E. Keeton, Basic Text on Insurance Law, (St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1971), p. 36.

^๔ อำนวย สุขเวทย์, "คนกลางประกันภัย", วารสารสำนักงานประกันภัย ๖ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๔) : ๔๕.

เพราะบริษัทผู้รับประกันชีวิตต้องการให้มีการตรวจสอบสุขภาพของผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยหรืออาจจะต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยโดยสังเขป ก่อนที่จะทำคำสนอง ซึ่งรายละเอียดนั้นจะทราบได้จากคำขอเอาประกันภัย

ปัญหาสำคัญที่สมควรกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจของตัวแทนประกันชีวิตคือ ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตได้รับคำขอเอาประกันภัย จากผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย ไม่ว่าจะมีการจ่ายเบี้ยประกันภัยงวดแรกหรือไม่ก็ตาม แล้วไม่นำคำขอเอาประกันภัยส่งต่อผู้รับประกันภัย หรือนำส่งต่อผู้รับประกันภัยด้วยความล่าช้า เช่นนี้ ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยในภัยที่เกิดขึ้น ขณะที่ตัวแทนประกันชีวิตไม่ส่งคำขอเอาประกันภัยหรือส่งด้วยความล่าช้า หรือไม่พิจารณาได้ดังนี้

ไม่ว่าจะเป็นการที่ตัวแทนประกันชีวิตส่งคำขอเอาประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยล่าช้าหรือไม่ส่งเลยก็ตาม และเกิดภัยขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ผู้รับประกันภัยยังมิได้ทราบว่ามิคำขอเอาประกันภัยนั้นก่อนเกิดภัยขึ้นเลย เคยมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้น เป็นคดีก่อนมีการตราพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๔๑๐ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๒/๒๕๐๐^๑ ซึ่งเป็นคดีระหว่าง นางสำลี นามหิงค์ ในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองเด็กชายนิตย์ บุตรผู้เยาว์ ที่ ๑, นางสาวม่วย มุลิกา ที่ ๒ โจทก์ กับบริษัทอาคเนย์ประกันภัย จำกัด จำเลย ซึ่งมีข้อเท็จจริงโดยสรุปคือ ผู้เอาประกันภัยได้เสนอขอเอาประกันชีวิตต่อผู้รับประกันภัย (จำเลย) โดยผ่านทางนายประวิทย์ ผู้แทนจำเลย เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๙๕ โดยได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกแล้ว แต่เนื่องด้วยการปฏิบัติงานของนายประวิทย์ล่าช้าเพิ่งส่งคำขอมาเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๙๕ ทางไปรษณีย์ ถึงจำเลยเมื่อวันที่ ๑๐ เดือนนั้น จำเลยสนองรับประกันชีวิตด้วยการออก กรมประกันภัย ให้โดยไม่รู้ว่ามีผู้เอาประกันภัยถึงแก่กรรมก่อนแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๙๕ คดีนี้ ศาลฎีกาเห็นว่า สัญญาประกันชีวิตในกรณีนี้ตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔ เพราะขณะที่ผู้รับประกันภัยสนองรับทำสัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันภัยไม่มีชีวิตเพื่อให้ประกันตาม มาตรา ๘๘๘ แล้ว

คดีนี้แม้ศาลฎีกาจะฟังข้อเท็จจริงได้ว่านายประวิทย์ ผู้แทนของผู้รับประกันภัย

^๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๒/๒๕๐๐, คำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช ๒๕๐๐

จำเลย ปฏิบัติงานล่าช้าแต่ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะผู้เอาประกันภัยถึงแก่กรรมก่อนมีการ
 สนองรับซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกานี้ตัดสินถูกต้องตามบทกฎหมายที่กำหนดไว้ แต่ในด้านความเป็นธรรมแล้ว
 ผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย ยังไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะข้อ
 เท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า

๑. มีการตรวจสอบสภาพของผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยแล้ว โดยเห็นได้จาก
 ข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลฎีกาว่าจำเลยให้การว่า... บริษัทจำเลยเพิ่งได้รับคำขอและใบตรวจของ
 แพทย์...

๒. ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยมีสุขภาพดีและอยู่ในมาตรฐานที่ทางผู้รับประกันภัย
 จะรับประกันภัยได้ ซึ่งจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ว่า เมื่อผู้รับประกันภัย
 ได้รับคำขอเอาประกันภัยและใบตรวจของแพทย์พร้อมกับการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกจากผู้แทน
 ผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยยอมรับประกันชีวิตผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยตามคำขอเอาประกันภัย
 และทำกรมธรรม์ประกันภัยกับรับเบี้ยประกันภัยงวดแรก ส่งไปเพื่อมอบแก่ผู้เอาประกันภัย แต่ผู้แทน
 ผู้รับประกันภัยส่งกลับคืนมายังผู้รับประกันภัยเพราะผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยได้ตายไปก่อนแล้ว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้รับประกันภัยไม่ต้อง
 รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น มิได้เกิดจากความบกพร่องของผู้เอาประกันภัยแต่อย่างใด แต่เกิด
 จากการที่ผู้แทนผู้รับประกันภัยปฏิบัติหน้าที่ของตนล่าช้า และความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนผู้รับประกันภัย
 กับผู้รับประกันภัยย่อมมีมากกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนผู้รับประกันภัยกับผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย
 เพราะอย่างน้อยก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะตกลงรับผู้ใดเข้ามาทำงานเป็นผู้แทนผู้รับประกันภัยแล้ว
 ย่อมต้องมีการสอบประวัติ ที่อยู่ และรายละเอียดต่างๆ ตามสมควร และการกระทำการเป็นผู้แทน
 ผู้รับประกันภัยนั้นย่อมต้องมีค่าตอบแทนให้กันอยู่แล้ว ดังนั้นการที่ให้ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยต้องได้รับ
 ความเสียหายจากการปฏิบัติงานล่าช้าของผู้แทนผู้รับประกันภัย เช่นนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าไม่
 เป็นการยุติธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ควรที่จะหามาตรการป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก โดย
 การกำหนดระยะเวลาให้ผู้แทนผู้รับประกันภัย และตัวแทนประกันชีวิตส่งคำขอเอาประกันภัย และ
 เอกสารต่างๆ พร้อมคำขอเอาประกันภัยดังกล่าวมา ~~ตาม~~ ^{ด้วย} เบี้ยประกันภัยที่ได้รับมา (ถ้ามี) ต่อผู้รับ
 ประกันภัยภายในกำหนดเวลาหนึ่งนับแต่วันที่ผู้แทนผู้รับประกันภัยหรือตัวแทนประกันชีวิตได้รับคำขอ
 เอาประกันภัย และเอกสารต่างๆ จากผู้เอาประกันภัย หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา

และถ้ามีการฝ่าฝืน ไม่ส่งคำขอเอาประกันภัย และเอกสารต่างๆ พร้อมคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หากปรากฏว่าผู้เอาประกันภัย เป็นผู้ที่อยู่ในมาตรฐานที่ผู้รับประกันภัยจะรับประกันชีวิตแล้ว ให้ถือว่าผู้รับประกันภัยตกลงรับทำสัญญาประกันชีวิตแล้วและต้องรับผิดชอบตามสัญญานั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับประกันภัยดำเนินการตรวจสอบและกวดขันผู้แทนของตน และตัวแทนประกันชีวิตอย่างเข้มงวดกวดขันยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งนี้แม้จะเป็นภาระยุ่งยากเพียงใดก็ตาม แต่ผู้รับประกันภัยก็ควรเป็นผู้รับภาระนี้ เพราะการดำเนินการธุรกิจในการประกันชีวิตของผู้รับประกันภัยย่อมต้องอาศัยผู้แทนผู้รับประกันภัย และตัวแทนประกันชีวิต เป็นสำคัญ ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงควร เป็นผู้หน้าที่ตรวจสอบตัวแทนประกันชีวิตอย่างใกล้ชิด

๒.๒.๕ การทำคำสนองในสัญญาประกันชีวิต

คำสนองคือ การแสดงเจตนารับทำสัญญาตามคำเสนอ หากเป็นการสนองรับตรงตามเจตนาของผู้เสนอทุกประการ ไม่มีเปลี่ยนแปลงแก้ไขประการใดแล้ว ย่อมทำให้สัญญาเกิดขึ้น ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้เปรียบเทียบคำเสนอและคำสนอง ไว้อย่างน่าฟังว่า

คำเสนอเปรียบเหมือนดินปืน คำสนองเหมือนไฟ จ่อเข้าไปเมื่อใดเป็นสัญญาเมื่อนั้น แต่ดินปืนอาจ เบียดหน้าหรือด้านไฟไม่ลุกขึ้นได้ฉับใด คำสนองที่ส่งไปล่าช้าล่วงเวลา หรือโดยมีข้อแม้เงื่อนไข หรือเป็นเรื่องขัดข้องต้องห้ามตามกฎหมาย สัญญาอาจไม่เกิดขึ้น^๑

๒.๒.๕.๑ วิธีทำคำสนองโดยทั่วไป

คำสนองเป็นการแสดงเจตนาอย่างหนึ่ง ซึ่งตามหลักกฎหมายนิติกรรมทั่วไป อาจแสดงออกได้ ดังนี้^๒

๑. การแสดงเจตนาโดยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่

^๑ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, หน้า ๓๖๔.

^๒ ประภอบ หุตะสิงห์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, (ธนบุรี: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๐๗) หน้า ๓๓-๓๔.

ก. การแสดงเจตนาโดยแจ้งชัด คืออาการกิริยาที่ได้แสดงออกมานั้น ได้ทำขึ้นเพื่อประสงค์โดยเฉพาะที่จะแสดงเจตนาของตนออกมา การแสดงเจตนาประเภทนี้ได้แก่ การพูด การเขียน และรวมทั้งการแสดงกิริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งตามประเพณีที่ปฏิบัติต่อกัน หรือตามข้อตกลงที่มีอยู่ร่วมกัน เข้าใจได้แจ้งชัดระหว่างกันว่าเป็นการแสดงเจตนา เช่น พักหน้า สั่นหัว ชี้นิ้วหรือตบมือ เป็นต้น

ข. การแสดงเจตนาโดยปริยาย คือการแสดงเจตนาโดยการกระทำ ซึ่งในชั้นแรกจะเป็นไปเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม แต่โดยความคิดเห็นในทางกฎหมาย หรือในความเป็นอยู่ของชีวิตย่อมเป็นที่สันนิษฐานได้ว่าการกระทำนั้นเป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรมอย่างหนึ่งไปด้วยในตัว เช่น เมื่อพ่อค้าจัดส่งสินค้าไปให้แก่ลูกค้าที่เขาสั่งมาก็เป็นที่เห็นได้ว่าพ่อค้านั้นได้สนองรับคำสั่งซื้อแล้วโดยปริยาย เป็นต้น

๒. การแสดงเจตนาโดยการนิ่ง การนิ่งเฉยนั้นตามหลักทั่วไปไม่ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรม ซึ่งถ้าไม่มีการวางหลักทั่วไปไว้เช่นนี้ ผู้เสนอขายสินค้าก็อาจเสนอคำสั่งเสนอของเขาได้ทั่วทั้งเมือง ซึ่งผู้รับคำสั่งเสนอหน้าที่ต้องปฏิเสธคำสั่งเสนอนั้น ถ้าเขาไม่ต้องการซื้อสินค้าดังกล่าว การที่จะให้ผู้รับคำสั่งเสนอหน้าปฏิเสธคำสั่งเสนอเช่นนี้เป็นการสร้างภาระยุ่งยากแก่ผู้รับคำสั่งเสนอเป็นอย่างยิ่ง^๑ แต่ในบางกรณีการนิ่งเฉยจะถือเป็นการแสดงเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้ถือเช่นนั้น หรือว่ามีขนบธรรมเนียมประเพณี โดยคำสั่งถึงศีลธรรมอันดีด้วย ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่าการนิ่งนั้นเป็นการแสดงเจตนาแล้ว เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๘ (๑) ในการขายเพื่อชอบเมื่อทรัพย์สินได้ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อเพื่อตรวจดู ถ้าผู้ซื้อนิ่งมิได้บอกกล่าวว่าไม่ยอมรับซื้อภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา ให้ถือว่าผู้ซื้อได้แสดงเจตนารับซื้อแล้ว

๒.๒.๔.๒ วิธีทำคำสั่งสอนของผู้รับประกันภัย

ในการประกันชีวิตในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยเป็นผู้ทำคำสั่งสอน ผู้รับประกันภัยมีวิธีสนองรับได้หลายวิธี ดังนี้^๒

^๑ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, pp. 43-44.

^๒ E.R.Hardy Ivamy, General Principles of Insurance Law, pp. 96-99.

๑. โดยการสนองรับธรรมดา (by a formal acceptance) คือ ทำคำสนองทางจดหมายโดยไม่มีเงื่อนไข เพราะถ้ามีเงื่อนไขใด จะกลายเป็นคำเสนอใหม่ทันที เช่นคดีของ *Canning v. Hoare* * ซึ่งทำคำสนองเป็นจดหมายสนองรับคำเสนอโดยแจ้งไว้ด้วย ว่าสัญญาประกันชีวิตไม่มีผลบังคับจนกว่าได้จ่ายเบี้ยประกันภัยแล้ว

๒. โดยการออกกรมธรรม์ประกันภัย (by the issue of a policy) การออกกรมธรรม์ประกันภัย ทำให้เข้าใจได้แน่นอนว่ามีการสนองรับคำเสนอแล้ว อย่างไรก็ตาม ถ้ากรมธรรม์ประกันภัย ที่ออกให้แก่ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย มีการแก้ไขข้อความในคำเสนอ หรือมีการเพิ่มเติมข้อความใหม่ นอกเหนือจากคำเสนอไม่ถือว่ากรมธรรม์ประกันภัย นั้นเป็นคำสนอง แต่กลายเป็นคำเสนอใหม่ ^๒ ตามหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญาทั่วไป

๓. โดยการยอมรับเบี้ยประกันภัย (by acceptance of the premium) ในกรณีที่ไม่มี การออกกรมธรรม์ประกันภัย ให้แก่ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยก่อนเกิดมรณกรรมตาม คำเสนอ การยอมรับเอาเบี้ยประกันภัยไว้ อาจยกขึ้นเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่า ผู้รับประกันภัยยอมรับ คำเสนอนั้นแล้ว

๔. โดยพฤติการณ์ของผู้รับประกันภัย (by the conduct of the insurers) ในกรณีที่ไม่มี การจ่ายเบี้ยประกันภัยไม่มีการออกกรมธรรม์ประกันภัย ข้อเท็จจริง อาจแสดงอย่างชัดแจ้งว่าผู้รับประกันภัยสนองรับคำเสนอนั้น คือในกรณีที่ผู้รับประกันภัยไม่อาจปฏิเสธ ที่จะยอมรับ เบี้ยประกันภัยที่เสนอได้ หรือกรณีที่ไม้อาจบอกปิดสัญญาได้ และต้องมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนมีการออกกรมธรรม์ประกันภัย หรือก่อนมีการจ่ายเบี้ยประกันภัย

มีข้อควรพิจารณาว่า การที่ผู้จัดการบริษัทผู้รับประกันภัย ผู้มีอำนาจดำเนิน กิจการของบริษัทมีคำสั่งอนุมัติให้ออกกรมธรรม์ประกันภัย แก่ผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัย เมื่อผู้ยื่นคำขอ เอาประกันภัยได้ผ่านการตรวจสอบสภาพแล้วจะถือว่า คำสั่งอนุมัตินั้น เป็นคำสนองแล้วหรือไม่

ในข้อนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อผู้ยื่นคำขอเอาประกันภัยได้ผ่านการตรวจ

* คดี *Canning v. Hoare* (1885), 1 T.L.R. 526.

^๒ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๔/๒๔๒๐, คำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช ๒๔๒๐, หน้า ๒๐๐๔.

สุขภาพจากแพทย์ของผู้รับประกันภัย และได้มีการพิจารณาถ้อยแถลงจากเจ้าหน้าที่ของผู้รับประกันภัย ตามหลักวิชาการและตามมาตรฐานการคัดเลือกภัย ของผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้จัดการบริษัทผู้รับประกันภัย จึงได้มีคำสั่งอนุมัติให้ออกกรมธรรม์ประกันชีวิต ถือว่าคำสั่งอนุมัตินั้นเป็นการแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอ แล้วเช่นกัน แม้ว่าจะยังไม่มี การออกกรมธรรม์ประกันชีวิตตามคำสั่งนั้นก็ตาม ซึ่งในเรื่องนี้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๔๘/๒๕๒๐^๑ ระหว่างร้อยตำรวจโทสมชาย ไชยสุด โจทก์ บริษัทอินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซัวร์นส์จำกัด จำเลย ได้พิพากษาไว้ตอนหนึ่งว่า

ปัญหาเกี่ยวกับการประกันชีวิตของเด็กหญิงสนธยา คดีฟังได้ชัดว่า จำเลย อนุมัติให้มีการประกันชีวิตพร้อมรายนางสมหวัง อันเป็นการแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอของเด็กหญิง สนธยาแล้ว สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นเมื่อจำเลยสั่งอนุมัติ...

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๖๔/๒๕๒๑^๒ ระหว่างร้อยตำรวจโท สมชาย ไชยสุด โจทก์ กับบริษัทนิวซีแลนด์อินชัวร์นส์ จำกัด จำเลย ยังได้พิจารณาถึงเรื่องการอนุมัติ ของผู้รับประกันภัยว่าเป็นการแสดงเจตนาสนองรับเช่นกัน โดยได้วินิจฉัยไว้จากข้อเท็จจริงบางส่วนดังนี้

ข้อเท็จจริงฟังได้เป็นยุติว่า ก่อนที่นางสมหวังจะประกันภัยกับจำเลย นางสมหวังประกันภัยอุบัติเหตุเดินทางไว้กับบริษัทแอนโอเวอร์จำกัดกำหนดเวลาประกันภัย ๓ วันคือ วันที่ ๓,๔,๕ หรือ ๕,๖,๗, มิถุนายน ๒๕๑๕ แต่นางสมหวังมิได้เดินทางตามวันที่เอาประกันภัย จึงขอเปลี่ยนกำหนดเวลาประกันภัยเป็นวันที่ ๑๔,๑๕,๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๕ แต่บริษัทแอนโอเวอร์ จำกัด มิได้แจ้งให้ทราบว่าอนุมัติหรือไม่จนกระทั่งนางสมหวังออกเดินทางในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๕ นอกจากนั้นนางสมหวังขอเอาประกันชีวิตไว้กับบริษัทอเมริกัน อินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซัวร์นส์ จำกัด ก่อนประกันภัยกับจำเลย แต่จนถึงวันประกันภัยกับจำเลย บริษัทอเมริกัน อินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซัวร์นส์ จำกัด ก็ยังมีได้ตอบสนองรับประกันภัย และมีได้ส่งกรมธรรม์ประกันภัยให้นางสมหวัง หรือโจทก์ จนกระทั่งนางสมหวังออกเดินทาง

^๑ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๔๘/๒๕๒๐, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช ๒๕๒๐, หน้า ๒๐๐๔.

^๒ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๖๔-๒๕๒๑, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช ๒๕๒๑ หน้า ๔๔๘.

ศาลฎีกาพิจารณาแล้ว ในปัญหาที่ว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยสุจริตหรือไม่ จำเลย
 ฎีกาว่า โจทก์ชวนชวายเป็นนางสมหวัง เอาประกันภัยอุบัติเหตุในกรณีเดียวกันไว้กับบริษัทอื่นอีกสองบริษัท
 โดยโจทก์เป็นผู้รับประกันภัยของโจทก์ไม่สุจริต เห็นว่าการประกันภัยกับจำเลย ทำขึ้นใน
 ระหว่างที่นางสมหวังรอฟังผลการรับประกันชีวิตของบริษัทอเมริกันอินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซิวรันส์ จำกัด
ซึ่งไม่เป็นที่แน่นอนว่าบริษัทจะรับประกันภัยหรือไม่ และอยู่ในระหว่างรอฟังผลการเปลี่ยนกำหนดเวลา
คุ้มครอง หรือกำหนดเวลาประกันภัยกับบริษัทแอสซิวรันส์ จำกัด ซึ่งก็ไม่เป็นที่แน่นอนเช่นเดียวกันว่า
บริษัทจะอนุมัติให้เปลี่ยนกำหนดเวลาประกันภัยหรือไม่ นางสมหวังมีเหตุผลที่จะประกันภัยกับจำเลย
เพราะยังไม่มีบริษัทใดยืนยันว่าจะรับประกันภัยนางสมหวังเลย ส่วนที่นางสมหวังประกันภัยกับบริษัท
 แอสซิวรันส์ จำกัด ซ้ำอีกครั้งหนึ่งในวันเดินทาง ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องผิดปกติ เพราะเป็นการ
 ประกันภัยไว้สองบริษัทเท่านั้น ส่วนบริษัทอเมริกันอินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซิวรันส์ จำกัด ยังเป็น
 ปัญหา ดังนั้น แมโจทก์จะมีพฤติการณ์เกี่ยวข้องในการเอาประกันภัยของนางสมหวัง ก็ยังฟังไม่ถนัดว่า
 โจทก์ชวนชวายเป็นนางสมหวัง เอาประกันภัย เพื่อหวังรับประโยชน์จากความตายของนางสมหวังจะถือ
 ว่า โจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตั้งข้อฎีกาของจำเลยหาได้ไม่

จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่นางสมหวังขอเปลี่ยนกำหนดเวลาประกันใหม่

เท่ากับว่านางสมหวังได้ทำคำเสนอขอเอาประกันภัยใหม่ และรอฟังผลการเปลี่ยนกำหนดเวลาคุ้มครอง
 ซึ่งศาลฎีกาเห็นว่า การรอฟังผลการเปลี่ยนกำหนดเวลาคุ้มครองหรือกำหนดเวลาประกันภัยนั้นไม่
 แน่แน่นอนว่า ผู้รับประกันภัยจะอนุมัติให้เปลี่ยนกำหนดเวลาประกันภัยหรือไม่ นางสมหวังมีเหตุผลที่จะ
 ประกันภัยกับผู้รับประกันภัยรายอื่น เพราะผู้รับประกันภัย (รายที่ขอเปลี่ยนกำหนดเวลาคุ้มครอง)
 ยังไม่ยืนยันว่าจะรับประกันภัยนางสมหวังเลย เท่ากับศาลฎีกามีความเห็น ว่า หากผู้รับประกันภัยได้
 อนุมัติการเปลี่ยนกำหนดเวลาคุ้มครองแล้ว ก็เป็นการยืนยันว่าผู้รับประกันภัยรับประกันภัยนางสมหวัง
 ซึ่งหมายถึง เป็นการสนองรับนั่นเอง

๒.๒.๕.๓ วิธีทำคำสนองของผู้เอาประกันภัย

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๒.๒.๒.๒ แล้วว่าผู้รับประกันภัยอาจเป็นผู้ทำ
 คำเสนอในสัญญาประกันชีวิตได้ในกรณีที่ ได้ทำคำสนองรับคำเสนอของผู้เอาประกันภัยโดยมีข้อความ
 เพิ่มเติมมีข้อจำกัด หรือมีข้อแก้ไขอย่างอื่น ถือว่าเป็นการบอกปิดไม่รับคำเสนอ และได้ทำคำเสนอใหม่

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๔ วรรค ๒ ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "คำเสนออันมีข้อเสนอ
เพิ่มเติม มีข้อจำกัด หรือมีข้อแก้ไขอย่างอื่นประกอบด้วยนั้น ท่านให้ถือว่าเป็นคำบอกปิดไม่รับ ทั้งเป็น
คำเสนอขึ้นใหม่ด้วยในตัว"

ผู้เอาประกันภัยจะทำคำเสนอด้วยวิธีใดนั้นต้องพิจารณาในคำเสนอของ
ผู้รับประกันภัยด้วยว่าได้กำหนดถึงวิธีทำคำเสนอไว้ประการใดบ้างหรือไม่ เช่นอาจกำหนดให้ผู้เสนอ
ทำคำเสนอเป็นหนังสือถึงผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ถ้าผู้รับประกันภัยมิได้กำหนดวิธีการเสนอรับไว้
เป็นพิเศษ ผู้เอาประกันภัยก็อาจเสนอรับได้ด้วยวิธีอื่นๆ โดยทั่วไป เช่น แจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ
ด้วยวาจาว่าคนยอมรับเอาคำเสนอนั้น หรืออาจทำคำเสนอด้วยการชำระเบี้ยประกันภัยตามอัตรา
คำเสนอนั้นกำหนดไว้ก็ได้

๒.๒.๖ ความสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาและผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนา

ในสัญญาประกันชีวิต

ความสมบูรณ์ของการแสดงเจตนา กับผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนา
แตกต่างกัน การแสดงเจตนาอาจสมบูรณ์ในฐานะที่เป็นการแสดงเจตนา แต่ยังคงอาจไม่มีผลบังคับ
ตามกฎหมายดังที่ได้แสดงออกมาก็ได้ จึงควรพิจารณาว่าในกรณีของคำเสนอ-คำสนองซึ่งเป็นเรื่อง
ของการแสดงเจตนา นั้นจะสมบูรณ์เป็นคำเสนอ-คำสนองเมื่อใด และจะมีผลเป็นคำเสนอคำสนอง
เมื่อใด

๒.๒.๖.๑ ความสมบูรณ์และผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาทำคำเสนอ

ในสัญญาประกันชีวิต

ผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาหมายถึง การแสดงเจตนาที่ทำให้เกิด เปลี่ยนแปลง
โอน สงวน หรือระงับไปซึ่งสิทธิ ตามรูปเรื่องที่ว่าไว้ในบทกฎหมายนั้นๆ เช่นผลในการบอกเลิก
สัญญาด้วยการแสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๖ ย่อมทำให้สิ้นความ
ผูกพันตามสัญญานับแต่นั้นไป และการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญามีผลขึ้นเมื่อใดก็เป็น การบอกเลิกทำให้
สัญญาลิ้นผลไปเมื่อนั้น รายละเอียดโปรดดู ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, หน้า ๔๖

๑. ความสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิต

การแสดงเจตนาที่ทำต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้าซึ่งสามารถแสดงเจตนาให้ถึงกัน เข้าใจกันได้ทันทีนั้น การแสดงเจตนาจะสมบูรณ์เมื่อได้แสดงเจตนาออกมาให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ แต่ถ้าเป็นกรณีของการแสดงเจตนาที่ทำต่อบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทางแล้ว นอกจากจะต้องมีการแสดงเจตนาออกมาให้ปรากฏแล้ว การแสดงเจตนาอันนั้นยังต้องได้ส่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

การแสดงเจตนาทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิตจึงต้องพิจารณาออกเป็น

๒ กรณีเช่นกัน คือ

๑.๑ กรณีแสดงเจตนาทำคำเสนอต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า

การแสดงเจตนาทำคำเสนอเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้ ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไปติดต่อขอทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัยเองโดยตรง โดยมีได้ผ่านตัวแทนประกันชีวิตกรณีหนึ่ง อีกกรณีหนึ่งคือ ผู้เอาประกันภัย ได้แสดงเจตนาทำคำเสนอต่อตัวแทนประกันชีวิตผู้ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้รับประกันภัยให้ทำสัญญาประกันชีวิตได้ ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ มาตรา ๖๑

การแสดงเจตนาทำคำเสนอต่อผู้รับประกันภัยโดยตรงอาจมีปัญหาเกิดขึ้นได้ว่าต้องแสดงเจตนาต่อใคร เพราะผู้รับประกันภัยอยู่ในรูปของบริษัทจำกัด ซึ่งมีเจ้าหน้าที่หลายแผนก แต่ละแผนกมีหน้าที่ต่างกัน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายพิจารณารับเสี่ยงภัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน เป็นต้น หากผู้เอาประกันภัยไปแสดงเจตนาทำคำเสนอกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน ซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเสี่ยงภัยเลย จะทำให้การแสดงเจตนาอันสมบูรณ์เป็นคำเสนอแล้วหรือไม่

เรื่องการแสดงเจตนาของนิติบุคคล ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕ ซึ่งบัญญัติว่า "อันความประสงค์ของนิติบุคคลนั้น ย่อมแสดงปรากฏจากผู้แทนทั้งหลายของนิติบุคคลนั้น" มาตรา ๑๑๔๔ ได้บัญญัติถึงวิธีจัดการบริษัทจำกัด ไว้ว่า

๑ จะได้กล่าวถึงในเรื่องความสามารถของผู้รับประกันภัยในบทที่ ๓.

"บรรดาบริษัทจำกัดให้มีการรวมกันหรือหลายคนด้วยกันจัดการตามข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง" แต่ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำข้อเสนอต่อผู้รับประกันภัย มิใช่กรณีที่ผู้รับประกันภัยจะแสดงเจตนาของตน แต่เป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยเป็นผู้รับการแสดงเจตนาจึงไม่ต้องอาศัยบุคคล ตามมาตรา ๗๔, ๑๑๔๔ ดังกล่าว ดังนั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ยื่นคำขอเอาประกันภัยของตนต่อผู้รับประกันภัยไม่ว่าจะยื่นต่อบุคคลใดในบริษัทผู้รับประกันภัยก็ต้องถือว่าเป็นข้อเสนอแล้ว และเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอเอาประกันภัยที่จะส่งคำขอเอาประกันภัยนั้นไปตามหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยต่อไป

ส่วนการแสดงเจตนาทำข้อเสนอต่อตัวแทนประกันชีวิต ผู้ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้รับประกันภัยให้ทำสัญญาประกันชีวิตได้นั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยยื่นคำขอเอาประกันภัยต่อตัวแทนประกันชีวิตเมื่อใด ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาที่สมบูรณ์เป็นข้อเสนอแล้ว

๑.๒ กรณีแสดงเจตนาทำข้อเสนอต่อบุคคลที่อยู่ห่างกันโดยระยะทาง

โดยปกติในธุรกิจการประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยมักจะให้ตัวแทนประกันชีวิตเป็นผู้ไปติดต่อกับลูกค้าโดยมิได้มอบอำนาจเป็นหนังสือให้มิอำนาจทำสัญญาประกันชีวิตแต่อย่างใด เพียงแต่มอบอำนาจให้เป็นผู้รับชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก แล้วให้ทำใบคำขอเอาประกันภัยและเบี้ยประกันภัยงวดแรก (ถ้ามี) ไปมอบต่อผู้รับประกันภัยเพื่อพิจารณาต่อไป เหตุที่ผู้รับประกันภัยไม่มอบอำนาจให้ตัวแทนประกันชีวิตมีอำนาจทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้เอาประกันภัยเลยนั้น เพราะเหตุว่าผู้รับประกันภัยต้องการให้มีการตรวจสอบสุขภาพของผู้เอาประกันภัยก่อนที่จะสนองรับคำขอเอาประกันภัย ดังนั้นในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยขอทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัยโดยยื่นคำขอเอาประกันภัยต่อตัวแทนประกันชีวิตซึ่งไม่มีอำนาจทำสัญญาด้วยนั้น เท่ากับเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้ห่างกันโดยระยะทางเพราะไม่สามารถแสดงเจตนาให้ถึงกัน (ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย) และเข้าใจกันได้ในทันที การแสดงเจตนาจะเป็นข้อเสนอเมื่อใดนั้นต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐ วรรค ๒ อันเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการแสดงเจตนาระหว่างบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง ซึ่งได้บัญญัติให้การแสดงเจตนาจะเป็นข้อเสนอต่อเมื่อ "ได้ส่งไป" โดยมาตรา ๑๓๐ วรรค ๒ ได้บัญญัติไว้ว่า "อนึ่ง เมื่อเจตนาได้ส่งไปแล้ว ถึงแม้ว่า ในภายหลังผู้แสดงเจตนาจะตาย หรือตกเป็นคนไร้ความสามารถก็ตาม ท่านว่าหาเป็นเหตุทำให้

ความสมบูรณ์แห่งการแสดงเจตนา นั้นเสื่อมเสียไปไม่" จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อการแสดงเจตนาได้ส่งไปแล้ว แม้มีเหตุตั้งที่มาตรา ๑๓๐ วรรค ๒ บัญญัติไว้เกิดขึ้นก็หาทำให้ความสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาเสียไปไม่ อันเป็นการยืนยันให้เห็นว่าความสมบูรณ์ของการแสดงเจตนา ย่อมเกิดขึ้นเมื่อได้ส่งไปแล้วนั่นเอง การส่งจึงเป็นข้อที่ทำให้การแสดงเจตนา นั้นสมบูรณ์

"การส่ง" ต้องเป็นการส่งตามทางการ เมื่อตามทางการที่ใช้จะ เรียกว่าส่งแล้วเมื่อไร เจตนาที่ส่งไปย่อมได้ชื่อว่าสมบูรณ์แต่ในขณะนั้น เช่น การส่งเจตนาทำคำเสนอ ไปทางไปรษณีย์ การแสดงเจตนาจะนับว่าส่งไปแล้วแต่ขณะเมื่อได้หึ่งคำ เสนอนั้นลงตู้ไปรษณีย์ของรัฐบาล ถูกต้องตามทางการแล้วหรือหากส่งเจตนาไปโดยวิธีอื่น เช่น ใช้คนในบ้านนำจดหมายทำคำเสนอไปส่ง การแสดงเจตนา นับว่าได้ส่งไปนับแต่ผู้ที่จะนำไปได้รับและออกเดินทางไปส่ง^๑ การส่งไปซึ่งคำเสนอ ในสัญญาประกันชีวิตไม่ว่าจะเป็นการทำคำเสนอโดยผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยก็ตาม อาจส่ง ไปโดยทางไปรษณีย์หรืออาจมอบให้ตัวแทนประกันชีวิต เป็นผู้นำไปส่งต่ออีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ ดังนั้น การ แสดงเจตนาทำคำเสนอจึงถือว่าได้ส่งไปนับแต่ได้มีการหึ่งคำ เสนอลงตู้ไปรษณีย์ของรัฐบาล หรือนับ แต่เมื่อตัวแทนประกันชีวิตได้รับคำ เสนอและออกเดินทางไปส่งแล้ว

๒. ผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนา ทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิต

การแสดงเจตนาที่มีผลสมบูรณ์ จะทำให้เกิด เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับไปซึ่งสิทธิใดๆ ตามรูปเรื่องที่ว่าไว้ในบทกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้นๆ เช่นใน เรื่องโมฆียกรรม มาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่าการบอกล้าง หรือให้สัตยาบันแก่โมฆียกรรม ย่อมทำได้ด้วยการแสดงเจตนา การแสดงเจตนาจะมีผลเป็นการบอกล้างหรือให้สัตยาบันแก่โมฆียกรรม ก็ต่อเมื่อการแสดงเจตนา นั้นมีผลแล้ว ส่วนผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนา นั้นจะทำให้คำเสนอ เป็นการ แสดงเจตนาทำนิติกรรม ซึ่งจะมีผลผูกพันเป็นสัญญาเมื่อมีคำสนองต้องตรงกัน ส่วนการพิจารณาว่า การแสดงเจตนาทำคำ เสนอในสัญญาประกันชีวิตมีผลสมบูรณ์เมื่อไหรั้นนั้นพิจารณาดังนี้

๒.๑ กรณีแสดงเจตนาทำคำเสนอต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า

^๑ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้,

ผลของการแสดงเจตนาเฉพาะหน้าจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่ง
 เข้าใจและทราบความหมายของการแสดงเจตนา นั้นแล้ว เมื่อผู้เอาประกันภัยได้แสดงเจตนา
 ทำคำเสนอต่อเจ้าหน้าที่ของผู้รับประกันภัยหรือตัวแทนประกันชีวิตผู้มีอำนาจทำสัญญาประกันชีวิต
 คำเสนอนั้นย่อมมีผลสมบูรณ์ทันทีที่พระในธุรกิจการประกันชีวิต ผู้ดำเนินกิจการประกันชีวิตยอมเข้าใจ
 ถึงลักษณะและวิธีดำเนินการประกันชีวิต ตัวแทนประกันชีวิตยอมเป็นผู้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาประกัน
 ชีวิต เพราะก่อนที่จะประกอบอาชีพเป็นตัวแทนประกันชีวิตได้นั้น ต้องผ่านการทดสอบความรู้
 จากทางสำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ก่อน และทางผู้รับประกันภัยย่อมต้องอบรมตัวแทน
 ประกันชีวิตของตนให้มีความรู้ความเข้าใจในกิจการประกันชีวิต เพื่อที่จะได้รับนำไปอธิบาย
 ชักชวนให้บุคคลอื่นมาทำสัญญาประกันชีวิตกับตน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่แผนกต่างๆ ในบริษัทผู้รับประกันภัย
 แม้จะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาคำขอเอาประกันภัยก็ตาม แต่โดยหลักพื้นฐานทั่วไปแล้ว
 เขาย่อมมีความรู้ในขอบข่ายงานในบริษัทของตนพอสมควร เมื่อผู้เอาประกันภัยยื่นคำเอาประกันภัย
 ซึ่งเป็นแบบฟอร์มของทางผู้รับประกันภัยเองแล้ว เขาย่อมทราบว่าผู้เอาประกันภัยจะเป็นลูกค้า
 แห่งบริษัทของตน จึงถือได้ว่าได้ทราบความหมายในการแสดงเจตนา นั้นแล้ว

๒.๒ กรณีแสดงเจตนาทำคำเสนอต่อบุคคลที่อยู่ห่างกันโดยระยะทาง

การแสดงเจตนาโดยบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้น ประมวลกฎหมาย
 แห่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐ วรรค ๑ บัญญัติให้มีผลนับแต่เวลาที่ "ไปถึง" คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ส่วนปัญหาว่าเมื่อใดจะถือว่าส่งเจตนาไปถึงนั้นพิจารณาได้ว่าเมื่อการ
 ประกอบธุรกิจประกันชีวิตต้องจัดตั้งขึ้น ในรูปของบริษัท และการดำเนินงานในบริษัทผู้รับประกันชีวิต
 ก็เช่นเดียวกับในบริษัทอื่นๆ ทั่วๆ ไปคือ มีบุคคลหลายระดับตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงการโรง ซึ่งต่างก็
 เป็นผู้ปฏิบัติงานในบริษัทผู้รับประกันชีวิตทั้งสิ้น ถ้าคำเสนอนั้นตัวแทนประกันชีวิตนำไปมอบต่อผู้มีอำนาจ
 พิจารณาคำเสนอนั้น คงจะไม่มีปัญหาเรื่องการ "ไปถึง" อย่างแน่นอน แต่ถ้าเป็นกรณีที่ส่งคำเสนอขอ
 เอาประกันชีวิตไปยังบริษัทผู้รับประกันชีวิตทางไปรษณีย์ และบุรุษไปรษณีย์ส่งคำเสนอนั้นต่อการโรง
 หรือกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตนำเอาคำเสนอนั้นฝากการโรงให้ให้นำไปมอบต่อผู้มีอำนาจพิจารณาคำเสนอ
 อีกทอดหนึ่ง หรือมอบให้พนักงานคนใดในบริษัทผู้รับประกันชีวิต เช่นนี้จะถือว่าคำเสนอนั้น "ไปถึง"
 คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแล้วหรือไม่ ในกรณีที่บุรุษไปรษณีย์ส่งคำเสนอต่อการโรงนั้น ถือว่าการแสดงเจตนา

"ไปถึง" คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว เพราะเป็นการส่งตามทางการ และภารโรงก็เป็นพนักงานของบริษัทผู้รับประกันชีวิต จึงมีอำนาจรับพัสดุหรือสิ่งอื่นใดที่ส่งทางไปรษณีย์ถึงบริษัทผู้รับประกันชีวิตได้ หรือกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตนำคำขอเอาประกันชีวิตฝากภารโรงหรือพนักงานคนใดนั้น ก็น่าจะถือว่าการแสดงเจตนา "ไปถึง" คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแล้วเช่นกัน เพราะคำขอเอาประกันชีวิตได้เข้าไปสู่อำนาจการรับรู้ของผู้รับประกันภัยแล้ว

๒.๒.๖.๒ ความสมบูรณ์และผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาทำคำสนอง

ในสัญญาประกันชีวิต

คำเสนอเป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรมคำสนองก็เป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรม ต่างฝ่ายต่างแสดงเจตนาทำนิติกรรมส่วนของตนเข้าหากัน จึงอยู่ในบังคับแห่งหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐ เหมือนกัน ดังนั้น หากมีการแสดงเจตนาให้สมบูรณ์เป็นคำสนองและถ้าคำสนองมีผลสมบูรณ์แล้วจะทำให้สัญญาเกิดขึ้นทันที

๑. กรณีที่มีการแสดงเจตนาต่อบุคคลเฉพาะหน้า

ในกรณีที่มีการแสดงเจตนาทำคำเสนอเฉพาะหน้า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๖ กำหนดให้สนองรับได้ทันที โดยบัญญัติไว้ว่า "คำเสนอทำแก่บุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า โดยมีได้บ่ง ระยะเวลาให้ทำคำสนองนั้น เสนอ ณ ที่ใด เวลาใดก็ย่อมจะสนองรับได้แต่ ณ ที่นั้นเวลานั้น..." ฉะนั้นในกรณีนี้ หากคำสนองได้ทำขึ้นตรงกับคำเสนอโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้ว สัญญาจะเกิดขึ้นทันที

สำหรับการทำสัญญาประกันชีวิตโดยการแสดงเจตนาต่อกันเฉพาะหน้า

ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไปติดต่อขอทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัยโดยตรง ผู้รับประกันภัยอาจพิจารณาคำขอเอาประกันภัยแล้วทำคำสนองในขณะนั้นเลยหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้รับประกันภัยสนองรับคำเสนอนั้นโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข สัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีการออกกรมธรรม์ประกันภัยก่อนแต่อย่างใด เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำคำเสนอขอทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย โดยทำคำเสนอผ่านตัวแทนประกันชีวิตที่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้รับประกันภัยให้ทำสัญญาประกันชีวิตได้ หากตัวแทนประกันชีวิตสนองรับคำเสนอของผู้เอาประกันภัย สัญญาประกันชีวิตก็เกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องรอให้ผู้รับประกันภัยออกกรมธรรม์ประกันภัย

ก่อนเช่นกัน แต่ในทางปฏิบัติไม่ใคร่เกิดกรณีเช่นนี้มากนัก

๒. กรณีที่มีการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง

การแสดงเจตนาทำสัญญาโดยบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๖๑ วรรคแรก บัญญัติให้เกิดเป็นสัญญาขึ้นแต่เวลาเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ การ "ไปถึง" ในกรณีของการทำสัญญานี้ โดยสภาพของการทำสัญญาแสดงว่า ก่อนที่ผู้รับคำเสนอจะตอบสนองรับคำเสนอได้ ก็ต้องได้ทราบข้อความในคำเสนอก่อนว่ามีข้อความอย่างไร เพื่อว่าจะได้ทำคำสนองให้ตรงกับความรู้สึกของคำเสนอ หากผู้ที่จะสนองรับไม่ทราบข้อความในคำเสนอแล้ว ก็ไม่อาจแสดงเจตนาสนองรับให้ตรงกับผู้เสนอได้ เหตุที่ มาตรา ๓๖๑ วรรคแรก ได้วางหลักไว้ในกรณีของสัญญาที่สร้างขึ้นระหว่างบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทางว่าจะเกิดเป็นสัญญาขึ้นต่อเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ ก็โดยประโยชน์ของผู้เสนอเองคือ เพื่อให้ผู้เสนอรู้ตัวว่ามีข้อผูกพันคน กิดขึ้นหรือไม่

ความสมบูรณ์และผลสมบูรณ์ของการแสดงเจตนาในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษต่างก็กำหนดไว้ว่า คำเสนอจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้มีการส่งไปยังผู้รับคำเสนอแล้ว (an offer is effective when, and not until, it is communicated to the offerce)^๑ และในเรื่องขอคำสนอง ทั้งในประเทศอังกฤษ^๒ และประเทศสหรัฐอเมริกาต่างก็กำหนดไว้เช่นกันว่า เพียงเจตนาสนองรับยังไม่เป็นคำสนองและคำสนองจะไม่สมบูรณ์เว้นแต่และจนกระทั่งได้มีการส่งไปถึงผู้เสนอแล้วโดยกำหนดว่า ...acceptance is not complete unless and until it is communicated to the offeror^๓ แต่ในกรณีที่คำสนองส่งทางไปรษณีย์จะแตกต่างไปจากที่กล่าวมาแล้วโดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

^๑ Anson's, Law of Contract, 25 d ed. (Great Britain:Oxford University Press., 1979), p. 33.

^๒ Ibid, p. 38.

^๓ John D. Calamari and Joseph M. Perillo, The Law of Contracts, 2 d ed. (St.Paul,Minn:West Publishing Co.,1977), p.62.

๑. การส่งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ คำสนองรับที่ส่งทางไปรษณีย์อาจเกิดความล่าช้า หรืออาจสูญหายระหว่างทาง ในกรณีเช่นนี้จะถือว่ามีคำสั่งหรือไม่ หากถือว่าไม่มีคำสั่งแล้ว ก็จะเป็นข้อยุ่งยากสำหรับผู้เสนอที่ต้องการทำคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ หากถือว่าคำสั่งนั้นมีผลสมบูรณ์ตั้งแต่เมื่อได้ส่งคำสั่งทางไปรษณีย์แล้ว ก็เป็นการยุ่งยากต่อผู้เสนอเช่นกัน ในกรณีที่คำสั่งล่าช้าหรือสูญหายระหว่างทางโดยที่เขาไม่ทราบ และเขาได้ทำคำเสนอต่อบุคคลอื่นแล้ว ดังนั้นผู้เสนออาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญานั้น แต่อย่างไรก็ดีได้มีการพิจารณาถึงปัญหาข้อนี้รอบคอบแล้ว และได้วางหลักเกณฑ์ขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสมว่า คำสั่งโดยทางไปรษณีย์มีผลบังคับทันทีที่ได้ส่งคำสั่งนั้น^๑

๒. การส่งคำสั่งโดยทางโทรเลข การส่งข้อความทางโทรเลขอาศัยหลักการเช่นเดียวกับจดหมาย ดังนั้น คำสั่งมีผลบังคับเมื่อได้ส่งข้อความให้แก่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์แล้ว^๒

๓. การส่งคำสั่งโดยทางโทรพิมพ์ (telex) จะแตกต่างไปจากการส่งทางโทรเลข ซึ่ง Court of Appeal ในคดี Entored Ltd. v. Miles East Corporation (1955, C.A.) ได้วินิจฉัยไว้ว่า คำสั่งจะมีผลเมื่อได้รับโทรพิมพ์ไม่ใช่เมื่อส่ง^๓

ผู้เสนอจะเลือกทำคำสั่งโดยวิธีใดนั้น ต้องพิจารณาก่อนว่าผู้เสนอได้กำหนดวิธีทำคำสั่งไว้อย่างไรหรือไม่ ถ้าผู้เสนอได้กำหนดวิธีทำคำสั่ง เช่น กำหนดให้ทำคำสั่งโดยทางโทรเลข ก็ต้องเป็นไปตามนั้น แต่ถ้าผู้เสนอไม่ได้กำหนดวิธีทำคำสั่งไว้โดยเฉพาะ แสดงว่าผู้เสนอคาดว่าผู้สนองจะตอบสนองรับโดยวิธีการเดียวกับที่เขาได้ใช้ในการทำคำเสนอ กล่าวคือ ถ้าผู้เสนอทำคำเสนอโดยทางจดหมาย ผู้สนองก็อาจสนองรับโดยทางจดหมายและกรณีเช่นนี้คำสั่งจะ

^๑ F.R.Davis, Contract, (London: Sweet & Maxwell., 1970), pp. 16-18 และ Janice E.Greider and William T.Beadles, Law and The Life Insurance Contract, pp. 44-45.

^๒ Ibid.

^๓ F.R.Davis, Contract, p.17.

มีผลบังคับตามกฎหมายตั้งแต่ได้ส่งจดหมาย^๑ ซึ่งหลักเกณฑ์กฎหมายทั่วไปดังกล่าวนี้ ได้นำมาปรับใช้กับการประกันชีวิตด้วย^๒ ฉะนั้นกล่าวได้ว่าในต่างประเทศสัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นเมื่อคำสนองไปถึงผู้เสนอ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ส่งคำสนองไปทางไปรษณีย์สัญญาจะเกิดขึ้นตั้งแต่ เมื่อได้ส่งคำสนองซึ่งจะเห็นได้ว่า การทำคำสนองทางไปรษณีย์จะทำให้สัญญาเกิดขึ้นเร็วขึ้น

การที่สัญญาระหว่างบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง เกิดขึ้นเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๖๑ วรรคแรก ผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะขัดกับความมุ่งหมายของการประกันชีวิตที่ว่า การประกันชีวิตเป็นการให้ "ความคุ้มครอง"^๓ และความคุ้มครองที่เป็นหลักในการประกันชีวิต คือ ความคุ้มครองในกรณีเกิดมรณกรรมซึ่งไม่อาจคาดได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด ดังนั้นเมื่อผู้เอาประกันภัยตกลงใจซื้อประกันชีวิตแล้วเขาย่อมต้องการให้เกิดความคุ้มครองโดยเร็วที่สุด และเหตุที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๖๑ วรรคแรก กำหนดให้สัญญาเกิดขึ้นเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ ก็เพื่อให้ผู้เสนอรู้ตัวว่ามีข้อผูกพันเกิดขึ้นกับตนแล้ว ผู้เสนอจะได้ไม่ทำคำเสนอเช่นเดียวกันนั้นกับบุคคลอื่นอีก แต่ในการประกันชีวิต ผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้เสนอมีความมุ่งหวังตั้งใจที่จะทำคำเสนอให้ผูกพันตนเองอยู่แล้ว และสามารถทำคำเสนอขอเอาประกันชีวิตของตนเองกับผู้รับประกันภัยรายอื่นๆ ได้อีกอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าสัญญาประกันชีวิตควรจะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๖๑ วรรคแรกนั้น โดยให้สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นได้เมื่อผู้รับประกันภัยแสดงเจตนาสนองรับ ในเรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกา ที่ตัดสินว่าสัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นเมื่อมีการอันใดอันหนึ่งอันพึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นการสนองรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๖๑ วรรค ๒ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๔๘/๒๕๒๐ ในคดีระหว่าง ร้อยตำรวจโทสมชาย ไชยสุด โจทก์ บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล แอสซิวรันส์ จำกัด จำเลย ซึ่งได้ตัดสินไว้ตอนหนึ่งว่า^๔

^๑ Janice E.Greider and William T,Beadles, Law and The Life Insurance Contract, pp. 44-45.

^๒ Ibid, pp. 39-40.

^๓ พิสิษฐ์ สุขวณิช, การประกันชีวิตเบื้องต้น, หน้า ๓๗.

^๔ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๔๘/๒๕๒๐, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช ๒๕๒๐, หน้า ๒๐๐๔.

ปัญหาเกี่ยวกับการประกันชีวิตของเด็กหญิงสนธยา คดีฟังได้ชัดว่า จำเลย อนุมัติให้มีการประกันชีวิตพร้อมรายนางสมหรั่งอันเป็นการแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอขอ เด็กหญิง สนธยาแล้ว สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นเมื่อจำเลยสั่งอนุมัติ ดังที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา ๓๖๑ วรรคท้ายเพราะไม่ปรากฏว่าตามปกติประเพณีจะต้องมีคำบอกกล่าวสนองรับ ปรึกษารับหนึ่ง . . .

ตามมาตรา ๓๖๑ วรรคท้ายนี้ มิได้หมายความว่าสัญญาอาจเกิดขึ้นได้โดย ไม่ต้องมีการกระทำอันแสดงเจตนาสนองรับที่กฎหมายว่าไม่ต้องมีนั่นคือคำบอกกล่าวแต่การกระทำ แสดงเจตนาสนองรับยังต้องมี ถ้าไม่มีการกระทำอันใดที่จะพึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นการแสดงเจตนา สอนองรับเสียเลยแล้ว สัญญาก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ๑ กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวมีการอนุมัติ อันเป็นการแสดงเจตนาสนองรับแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากมีพยานหลักฐานใดแสดงว่า ผู้รับ ประกันภัยได้สนองรับคำเสนอแล้วให้ถือว่าสัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องรอให้ส่งคำบอก กล่าวสนองก่อน ทั้งนี้เพื่อให้สัญญาประกันชีวิตมีผลคุ้มครองโดยเร็วตามความมุ่งหมายของสัญญา ประกันชีวิตนั่นเอง

๒.๒.๗ สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นเมื่อใด

สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นเมื่อใดในที่นี้หมายถึงวันที่สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้น และมีผลบังคับตามสัญญา ซึ่งวันที่สัญญามีผลบังคับนั้นอาจจะเป็นวันเดียวกับวันที่สัญญาเกิดขึ้นหรือต่าง วันกันก็ได้ ดังจะได้พิจารณาดังต่อไปนี้

๑. กรณีที่มีการออกใบรับเงินชั่วคราว

กรณีที่มีการออกใบรับเงินชั่วคราว (conditional premium receipt) นั้น เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ยื่นคำขอเอาประกันภัยพร้อมกับชำระเบี้ยประกันภัย งวดแรก ผู้รับประกันภัยจึงจะออกใบรับเงินชั่วคราวให้ มีข้อควร พิจารณาว่า ใบรับเงินชั่วคราวนั้นจะ จะก่อให้เกิดสัญญาประกันชีวิตที่มีผลบังคับหรือไม่

ในข้อนี้พิจารณาได้ว่า สัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นและมีผลบังคับ เมื่อใดนั้น ต้องพิจารณาตามถ้อยคำที่ปรากฏเป็นเงื่อนไขในใบรับเงินชั่วคราวนั้นเอง ซึ่งโดยทั่วไป ในต่างประเทศจะกำหนดไว้ว่า

ก. ให้สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับทันทีแต่ให้สิทธิแก่ผู้รับประกันภัย

ในการบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตนั้นภายในเวลาที่ได้กำหนดไว้

ข. ให้สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับทันที นอกจากว่า ผู้รับประกันภัย มีเหตุที่จะปฏิเสธไม่รับเสี่ยงภัยเนื่องจากการเสี่ยงภัยที่ไม่อยู่ในมาตรฐานการเสี่ยงภัยตามทาง การค้าปกติของผู้รับประกันภัย

ค. ให้สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับทันทีที่ผู้รับประกันภัยได้สนองรับ คำเสนอขอเอาประกันภัย การสนองรับของผู้รับประกันภัยนั้น อาจกำหนดวิธีสนองรับไว้ว่าต้องเป็น การสนองรับโดยการส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย หรือโดยการออกกรมธรรม์ประกันภัย หรืออาจ กำหนดว่า หากพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น พ้น ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำขอเอาประกันภัย พร้อมกับเบี้ยประกันภัยงวดแรก ให้ถือว่า ผู้รับประกันภัยได้สนองรับแล้ว เป็นต้น

ข้อกำหนดต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเงื่อนไขซึ่งจัดอยู่ในประเภท เงื่อนไขในการอนุมัติคำขอเอาประกันภัย เงื่อนไขในเรื่องความสามารถอันอาจเอาประกันภัยได้ เงื่อนไขเรื่องการออกและส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๒.๒.๓ นั้นเอง

การกำหนดวันคุ้มครองตามสัญญาประกันชีวิต โดยอาศัยใบรับเงิน ชำครรวนี้ ในต่างประเทศมีแนวปฏิบัติว่า จะกำหนดเงื่อนไขให้มีความคุ้มครองทันทีนับแต่วันที่ ตัวแทนประกันชีวิตได้รับใบคำขอเอาประกันภัยพร้อมกับ เบี้ยประกันภัยงวดแรก (ตัวแทนประกันชีวิต ต้องมีอำนาจกระทำการดังกล่าวนี้) ถ้าผู้เอาประกันภัยมีสุขภาพอยู่ในมาตรฐานที่จะรับเสี่ยงภัยได้ ตามปกติ คือไม่เป็นภัยที่ผู้รับประกันภัยจะปฏิเสธการประกันภัย หรือไม่ เป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยจะ เรียกเบี้ยป ะกับภัยเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นภัยที่มีอัตราเสี่ยงสูงกว่ามาตรฐาน

ในประเทศไทย ตามทางปฏิบัติแต่เดิมใบรับเงินชำครรวจะมีเงื่อนไข ว่าให้สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับเมื่อผู้รับประกันภัยได้สนองรับคำเสนอ และส่วนใหญ่จะกำหนด วิธีสนองรับว่า ผู้รับประกันภัยจะสนองรับโดยวิธีส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย ต่อมาสำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์มีความ เห็นว่าควรให้สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับทันทีตั้งแต่วัน เสนอคำขอ เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยอยู่ในมาตรฐานการรับเสี่ยงภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยไม่อาจปฏิเสธได้ เช่นกับที่ ต่างประเทศได้ปฏิบัติอยู่ ทั้งนี้ เพราะ เห็นว่าวิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความ

คุ้มครองโดยเร็วที่สุด อันเป็นประโยชน์และเป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัยเอง แต่ผู้รับประกันภัยให้
 ข้อคิดเห็นว่าตัวแทนประกันชีวิตในประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐาน เช่นกับในต่างประเทศ โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตส่งคำขอเอาประกันภัยล่าช้ายังเกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้นถ้าให้สัญญา
 ประกันชีวิตมีผลบังคับตั้งแต่วันเสนอคำขอเอาประกันภัย แล้วอาจเกิดปัญหาแก่ผู้รับประกันภัย จึงขอ
 ให้สัญญาประกันชีวิต เริ่มมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ผู้รับประกันภัยได้สนองรับคำขอเอาประกันภัย หรือภายใน
 ๓๐ วันนับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยได้รับ หรือไม่เกิน ๓๐ วันนับแต่ผู้รับประกันภัยได้รับคำขอเอาประกันภัย
 และได้รับเงินเบี้ยประกันภัยงวดแรก หรืออาจจะเกินกว่า ๓๐ วัน ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยได้แจ้ง
 ให้แก่ผู้เอาประกันภัยทราบถึงเหตุผลในการที่ยังไม่สามารถรับประกันชีวิตได้ เช่นกำลังดำเนินการ
 สอบรายละเอียดเกี่ยวกับสุขภาพของผู้เอาประกันภัย เป็นต้น ซึ่งเงื่อนไขต่างๆ ที่ผู้รับประกันภัยจะ
 กำหนดไว้ในใบรับเงินชั่วคราวนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันชีวิตก่อน ดังที่
 ได้กล่าวไว้ในข้อ ๒.๒.๓ แล้ว

๒. กรณีที่ไม่มีการออกใบรับเงินชั่วคราว

เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมิได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกไปพร้อมกับ
 คำขอเอาประกันภัยของตน ดังนั้นจึงไม่มีเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองทันที เช่นกับ กรณีที่มีการ
 ออกใบรับเงินชั่วคราว จึงต้องพิจารณาไปตามหลักกฎหมายสัญญาทั่วไป คือสัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้น
 เมื่อคำเสนอกับคำสนองต้องตรงกัน ส่วนความคุ้มครองจะเกิดขึ้นเมื่อใดต้องพิจารณาว่าสัญญาประกันชีวิต
 นั้นมีกำหนดเรื่องผลบังคับของสัญญาประกันชีวิตนั้นมีข้อกำหนดเรื่องผลบังคับของสัญญาไว้ประการใด
 หรือไม่ซึ่งในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยมักกำหนดให้สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับเมื่อมีการจ่ายเบี้ย
 ประกันภัย หรือเมื่อมีการออกกรมธรรม์ประกันภัย และส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยแล้ว

จะเห็นได้ว่า ในกรณีได้ชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรกไปพร้อมกับ
 คำขอเอาประกันภัยนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยโดยถือว่า คำขอเอาประกันภัย
 ซึ่งเป็นคำเสนอนั้น เป็นคำเสนอที่ผูกพันให้ผู้รับประกันภัยต้องสนองรับ หากไม่มีเหตุที่จะปฏิเสธ
 โดยพิจารณาตามถ้อยคำอันเป็นเงื่อนไขในใบรับเงินชั่วคราวที่ออกให้เมื่อมีการชำระเบี้ยประกันภัย
 งวดแรกนั่นเอง แต่ถ้าไม่มีการชำระเบี้ยประกันภัยงวดแรก จะทำให้ไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับความ
 คุ้มครองซึ่งจะปรากฏอยู่ในใบรับเงินชั่วคราว การเกิดขึ้นของสัญญาประกันชีวิต จึงต้องไปพิจารณา

ตามหลักกฎหมายสัญญาทั่วไป และผลบังคับของสัญญาจะ เริ่มแต่เมื่อใดก็ต้องพิจารณาจากสัญญาที่เกิดขึ้น
แล้วนั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าสัญญาประกันชีวิตในกรณีที่มีการออกใบรับเงินชั่วคราวจะเกิดขึ้น และ
ให้ความคุ้มครองได้เร็วกว่ากรณีที่ไม่มีการออกใบรับเงินชั่วคราว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย